

นักเรียนเกิดความสนใจที่จะฝึกปฏิบัติและสืบทอดคิดปะ ประเพณีท้องถิ่นเหล่านั้น ครูภูมิปัญญาในชุมชนร่วมกันถ่ายทอดคิดปะ ประเพณีต่างๆ แก่นักเรียน สรุปผล

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
ตำนานประวัติศาสตร์	-ประวัติความเป็นมาของชุมชน -ถิ่นฐานเดิมของชุมชน -การอพยพย้ายถิ่นฐาน -การประกอบอาชีพของชุมชน -หลักเขตชุมชน	-นายชัยวัฒน์ บุญยัติ -นายองอาจ สัชชา นนท์--นายเอีย สัชชา นนท์ -นายสมชาย ไกรเกท	หลักเขตเก่าโบราณ (เสาหิน)

6) จุดการเรียนรู้ผลไม้ริมน้ำและผักริมน้ำห้วยเสนง

เพื่อให้เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องผลไม้ เป็นผลไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำ และแบบเถาวัลย์ เป็นผลไม้ปลอดสารเคมี หรือปลอดสารพิษ จากการวิจัยพบผลไม้อยู่ 38 ชนิด ได้แก่ ขาเมา กระเจียว ลูกยางป่า มะไฟ กระถิน ลำควน หว้า แซ่เมื่อน ปูรุษ ตะยี่ง ลำเพ็ญ อุ่นป่า ตะคร้อ กีบกะดาม สะเดาะสะดอระ ตะกอ ม่ม่วงป่า ปะเป็ลย ตะโพน ตะกูด บังเกี้ยว ลูกโคลด มะเคื่อ มะตูม มะกอกป่า มะขามป้อม พักทอง ลูกพลูป่า ลูกตะขบป่า กุ่มพะเนียง บายแบก เล็บแมว หมาคงเจิม ตะลัด จบก ตะลวก ตาลโตนด มะเฟือง และนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องผักริมน้ำห้วยเสนง บริเวณตำบลหนองใหญ่ จากการวิจัยพบว่า มี 34 ชนิด แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ผักริมน้ำ ได้แก่ ผักหนาม บัวบก ผักแว่น บัว มั่นกลอย คีล คั่นบอด ตะเถาะ ดอกกระเจียว เปราะ ปะดี หวาย มันเทียน มันหมู มันน้ำ กลอย ผักไม้ยืนต้น ได้แก่ กระโดนน้ำ สะเม็ค อีลอก คิ้ว สะเดา กันกริ่ง ชะลูด ลีบ ผักหวาน ป่า ส้มโง ใบหญ้านาง ตะลุมเป ปะเปรอ ปีกา มะสัง จีเหล็ก การเรียนรู้เรียนรู้จากพื้นที่จริงโดยมีวิทยากรผู้รู้ในชุมชน

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
ผลไม้ริมน้ำและผัก ริมน้ำห้วยเสนง	-ผลไม้ -ผักริมน้ำ -การกินและการ ประกอบอาหาร -ฤดูที่มีผล	-นางสาวก -นางวันเพ็ญ -นางจิราพร	ห้วยเสนงบางจุด

7) จุดเรียนรู้เรื่องสมุนไพรและพันธุ์ไม้ริมน้ำ

เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องสมุนไพร จากการลงสำรวจพื้นที่เขตบริเวณลุ่มน้ำห้วยเสนง ตำบลหนองใหญ่ พบสมุนไพรริมน้ำมากมาย บางอย่างเป็นยาชั้นเอกและเป็นยาสมุนไพรชาวบ้าน สมุนไพรที่พบมีอยู่ 76 ชนิด ได้แก่ กระกรอ กระจอก กระดัง กังพลัวะ กรุนเวิยะ กลวง กรวงชโมล กีบกะคาม กะพวนตี แคลงกวา จะลฐ จังกรองสวา สะเนอะตูม สะเนอะปรี สะมวง สะโมบาย เฌอเซียม ตะเถาะ เฌอเต๊ะ คากีวล เคาะกรัเบี้ย กันตูดปรี กุมพะนิง จะมะาะ ตะมุง สะเบาว พะนูล พะเนออังแกบ รันแดง สะนาย สะมอง ลำรอง อาเลอะ สะลอง กันตฺรูงบ บายแบก โย ระกา ตระมุง ตะแบก ตระเมื่อน ตะโลก ตะมุงเคิง ตะเมิด ตะลัด ตะแล่ง ตัลโลงจูกเอิท ปอเสื่อ ทะแมงยา บะคอ บาทปะเติล บาปรี ใบจุน ใบสะเนอะ ปะเปรอย ปันร่อ ประเปรอะ ปริกา ปริง ปูมแปรกกलय เปรียรปรี เสาสรร ปะค้อ ปูลเวียก เปริง เสาเนียง พนออังแกบ พลุสังลร์ เวือรมะะ คะเนิง สะกรอม สะล่อง

สรรพคุณของยาสมุนไพรมีอยู่ 28 ชนิด ได้แก่ สมุนไพรเป่าแรกเกิด ยาแก้กลากเกลื้อน ยาแก้ร้อนใน ยาแก้สตรีอยู่ไฟไม่ได้ ยาแก้ท้องอืด ยาแก้พิษสำแลง ยาแก้พิษงูกัด ยาแก้ไม่มีนมให้ลูก ยาแก้โรคนิว ยาแก้โรคมะเร็ง ยาแก้โรคเอดส์ ยาประคบกระดูกหัก ยาแก้กระสับ ยาปิดแผลสด ยาแก้โรคคิซ่าน ยาแก้ริดสีดวงทวาร แก้ตาลขโมย ยาแก้พิษหรือเบื่อ ยาแก้บาดเจ็บสาหัส ยาแก้เรื้อยะ ยาแก้หอบ ยาแก้ผดผื่น ยาแก้หน้ามีดตามัว ยาเบื่อใช้กำจัดเหาหัวควาย ยาแก้งูสวัด และเด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องพันธุ์ไม้ริมน้ำ จากการลงสำรวจพื้นที่เขตบริเวณลุ่มน้ำห้วยเสนง ตำบลหนองใหญ่ ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบในป่าริมน้ำห้วยเสนงบ้านหนองใหญ่ มี 86 ชนิด ซึ่งจะมีข้อมูลชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาท้องถิ่น

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
สมุนไพร	-ชื่อสมุนไพร -ชื่อไทย -ชื่อเขมร -การรักษาโรค - การสมุนไพร -ชื่อต้นไม้ -ชื่อไทย -ชื่อเขมร -การใช้ประโยชน์	-นายพอน อายยิ่งยง	บริเวณริมห้วยเสนงตรง นาครุทอ นาคาเคื่อน

4.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 4

เพื่อศึกษาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนในตำบลหนองใหญ่ และเกิดผลการทดลองจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาหลักสูตรและประเมินหลักสูตร คือ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักสูตรระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ เป็นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ อย่างมีความสุข ได้เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างหลากหลายวิธีการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านจุดเรียนรู้ 7 จุด 12 เนื้อหา ซึ่งได้แบ่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 ระดับชั้น แต่เรียนรู้เนื้อหาเดียวกัน ผลที่เกิดขึ้นจากการประเมินผ่านเด็กและเยาวชน อาจารย์ในโรงเรียน ดังนี้

4.3.1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองใหญ่

1) กระบวนการเรียนรู้เป็นหลักสูตรดังนี้

เวลา	เนื้อหา	วิทยากร
09.00 น.	นัดที่จตุรรวม ศาลากลางหมู่บ้าน / แนะนำกระบวนการเรียนรู้/แนะนำวิทยากร/แบ่งกลุ่มนักเรียน	-สมนึก สัชชานนท์ -สมชาย ไกรเกท -ธีรพล อัครปรีชาเมือง
	จุดเรียนรู้ที่ 1 ระบบนิเวศป่าริมน้ำ	-นายสังวาล สมานทอง -นายสมชาย ไกรเกท
	จุดเรียนรู้ที่ 2 อันลิ่งวังเจริยและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	-นายสังวาล สมานทอง -นายก๊วล สัมมานนท์ -นายบุญเกื้อน สายแสงจันทร์
	จุดเรียนรู้ที่ 3 ปลาแม่น้ำและพันธุ์ปลา	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายสมนึก สัชชานนท์
	จุดเรียนรู้ที่ 4 เครื่องมือการทำมาหากินและการจับปลากลุ่มน้ำห้วยแสง	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายบุญจันทร์ สายรัตน์ -นายประนอม นิเลปัยง
	จุดเรียนรู้ที่ 5 คำนานประวัติศาสตร์	-นายชัยวัฒน์ บุญญติ -นายองอาจ สัชชานนท์-- นายเอีย สัชชานนท์ -นายสมชาย ไกรเกท
12 .00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ย้ายป่า		
13.00 น	จุดเรียนรู้ที่ 6 ผลไม้ริมน้ำและผักริมน้ำห้วยแสง	-นางสาวก -นางวันเพ็ญ -นางจิราพร
	จุดเรียนรู้ที่ 7 สมุนไพร	-นายพอน อาจยิ่งยง
15.00 น	สรุปแต่ละกลุ่ม นำเสนอ อภิปรายเติมข้อมูล และประเมินผล	นักวิจัยและอาจารย์

2) ผลที่เกิดขึ้น ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรกลุ่มน้ำห้วยแสงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

ผลการประเมินในรูปแบบความพึงพอใจ

ลำดับ	หัวข้อประเมิน	วัดความพึงพอใจ			
		1	2	3	4
1.	วิทยากรบรรยายโครงการงานวิจัยเข้าใจหรือไม่	-	-	2 คน	11คน
2.	วิทยากรประจำกลุ่มให้ความรู้เรื่องงานวิจัยเป็นอย่างไร	-	-	3คน	10คน
3.	วิทยากรประจำจุดให้ความรู้เป็นอย่างไรเข้าใจหรือไม่	-	-	5คน	8คน
4.	ระยะทาง / การเดินทางเป็นอย่างไร			4คน	9คน
5.	การจัดการ/วิธีการ/กระบวนการเป็นอย่างไร			2คน	11คน

3) ผลที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะในแบบประเมิน

- ค.ญ.ประภาสริ คำลิว อยากให้มีพันธุ์ไม้ต่างๆหลายๆชนิด และอยากรู้เรื่องสมุนไพรเพื่อเอาไปทำยารักษาโรค และอยากรู้เรื่องพันธุ์ปลาเพิ่มเติม
- ค.ญ.ธิดารัตน์ ไฉ่ไชร อยากให้มีการวิจัยอย่างนี้ทุกปี อยากให้วิทยากรมีมากกว่านี้
- ค.ช.วิษณุ สัชชานนท์ อยากให้ปรับปรุงสะพานไม้ที่ข้ามไปยังจุดเรียนรู้
- ค.ญ. นิสารัตน์ คิคคิจริง อยากให้มีจุดการเรียนรู้เรื่องสัตว์บกด้วย
- ค.ญ.น้ำผึ้ง นิเลปิยัง อยากให้มีเกมเล่น อยากให้มีสะพาน อยากให้มีกระท่อม อยากเห็นสัตว์บก
- ค.ญ.พิชชาพร สัชชานนท์ อยากให้มีเกมและไม่อยากให้มีไฟฟ้า
- ค.ญ.ครุณี สัชชานนท์ อยากให้มีกิจกรรมอย่างนี้ทุกปี
- ค.ช.ชาวิน นิเลปิยัง อยากให้มีสะพานที่มั่นคง อยากให้เพิ่มความรู้ให้มากขึ้นและอยากเรียนรู้เรื่องสมุนไพรเพราะจะได้รักษาโรค
- ค.ช.คุณนาพจน์ เอี่ยมสะอาด อยากไปอีกมีเรื่องราวมามากและมีคันไม้เยอะ อยากให้มีปลาหลายชนิด และอยากรู้เรื่องสมุนไพร
- ค.ญ.สิรินภา ศรีเครือคำ อยากให้มีเดินป่าแบบนี้ทุกปี
- ค.ญ.เยาวลักษณ์ แพงสวัสดิ์ อยากให้มีสะพานหลายๆ อยากเห็นกระท่ออก อยากมีเกม
- ค.ญ.เกศินี สังสมานันท์ อยากให้มีสะพานเยอะกว่านี้ อยากให้มีกับข้าวหลายอย่าง
- ค.ญ.วิภาณี ไม้ขุน อยากให้จัดอย่างนี้ทุกเดือน

4.3.2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองใหญ่

1) กระบวนการเรียนรู้เป็นหลักสูตรดังนี้

เวลา	เนื้อหา	วิทยากร
09.00 น.	นัดที่จตุรรวม ศาลากลางหมู่บ้าน / แนะนำกระบวนการเรียนรู้/แนะนำวิทยากร/แบ่งกลุ่มนักเรียน	สมนึก สัชชานนท์ สมชาย ไกรภท ธีรพล อัครปรีชาเมือง
	จุดเรียนรู้ที่ 1 ระบบนิเวศป่าริมน้ำ	-นายสังวาล สมานทอง -นายสมชาย ไกรภท
	จุดเรียนรู้ที่2 อันลิ่งวังเจริยและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	-นายสังวาล สมานทอง -นายก๊วล สัสมานนท์ -นายบุญเกื้อน สายแสงจันทร์
	จุดเรียนรู้ที่3 ปลาแม่น้ำและพันธุ์ปลา	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายสมนึก สัชชานนท์
	จุดเรียนรู้ที่4 เครื่องมือการทำมาหากินและการจับปลากลุ่มน้ำห้วยเสนง	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายบุญจันทร์ สายรัตน์ -นายประนอม นิเลปัยง
	จุดเรียนรู้ที่5 คำนานประวัติศาสตร์	-นายชัยวัฒน์ บุญยัติ -นายองอาจ สัชชานนท์--นายเอีย สัชชานนท์ -นายสมชาย ไกรภท
12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ย้ายป่าริมห้วยเสนง		
13.00 น	จุดเรียนรู้ที่6 ผลไม้ริมน้ำและผักริมน้ำห้วยเสนง	-นางสาวก

		-นางวันเพ็ญ -นางจิราพร
	จุดเรียนรู้ที่7 สมุนไพร	-นายพอน อาจียัง
15.00 น	สรุปแต่ละกลุ่ม นำเสนอ อภิปรายเดิมข้อมูล และ ประเมินผล	นักวิจัยและอาจารย์

2) ผลที่เกิดขึ้นผ่านความรู้ความเข้าใจ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง?

- ค.ญ.พัฒนชาติ นิลเปี้ยง ได้เรียนรู้ธรรมชาติต่างๆริมห้วยเสนง ทั้งที่เป็นผักและการทำมาหากิน
ต่างๆ รู้เรื่องความเป็นมาของชุมชน และเรื่องสมุนไพร วิธีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนสมัยก่อน

- ค.ญ.อลิษา อาศัยเมือง เรียนรู้ระบบนิเวศ เรียนรู้อนุรักษ์สัตว์น้ำ เรียนรู้อันลึง เรียนรู้ปลาแม่น้ำ
น้ำ เรียนรู้พันธุ์ปลา เรียนรู้เครื่องมือการทำมาหากิน การจับปลา ประวัติศาสตร์หลักหิน ผลไม้ริมน้ำ ผัก
ริมน้ำ สมุนไพรริมน้ำ

- ค.ญ.รุ่งทิพย์ นิลเปี้ยง จุดเรียนรู้สมุนไพร จุดระบบนิเวศ อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ผักริมน้ำ อันลึง
ปลาแม่น้ำ ทำมาหากิน การจับปลา ประวัติศาสตร์หลักหิน ผลไม้ พันธุ์ไม้ริมน้ำ

- ค.ญ. ทศนีย์ ศรีเครือคำ จุดเรียนรู้เรื่องอันลึง ระบบนิเวศป่าริมน้ำ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ
ปลาแม่น้ำ ชนิดพันธุ์ปลา สมุนไพร เครื่องมือการทำมาหากิน การจับปลาลุ่มน้ำห้วยเสนงประวัติศาสตร์
หลักหินผักริมน้ำห้วยเสนง พันธุ์ไม้ริมน้ำ

- ค.ญ.รัตนกร พอกสนิท จุดเรียนรู้เรื่องสมุนไพรริมห้วย อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำอันลึง ปลาแม่น้ำ
น้ำ ชนิดพันธุ์ปลา เครื่องมือการทำมาหากิน การจับปลา ประวัติศาสตร์ชุมชน ผักริมน้ำ พันธุ์ไม้ริมน้ำ
สมุนไพรริมน้ำ จุดระบบนิเวศ

- ค.ช.จินณวัตร กลิ่นจันทร์ จุดเรียนรู้พันธุ์ไม้ริมน้ำ

- ค.ญ.สมฤดี สัชชานนท์ ได้เรียนรู้ระบบนิเวศ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ อันลึงเจรีย ปลาแม่น้ำ
พันธุ์ปลา เครื่องมือการทำมาหากิน การจับปลา ประวัติศาสตร์หลักหิน ผลไม้ริมน้ำ ผักริมน้ำ พันธุ์ไม้
ริมน้ำ สมุนไพร

- ค.ช. วิชวินท์ อัครปรีชาเมือง จุดเรียนรู้ระบบนิเวศป่าริมน้ำ

- ค.ญ.แพรพรรณ ประไวย์ จุดการเรียนรู้การทำมาหากิน และเครื่องมือการทำมาหากิน

- ค.ช.ชาติชาย จันทร์น้อย จูดยื่นรู้ระบบนิเวศป่าริมน้ำ
- ค.ญ.พิชชาพร สัชชานนท์ ได้เรียนรู้ระบบนิเวศป่าริมน้ำ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จูดยื่นรู้
อันถ่วงเจรีย จูดยื่นรู้ปลาแม่น้ำ จูดยื่นรู้พันธุ์ปลา
- ค.ญ.น้ำฝน แสนคำภา จูดยื่นรู้ระบบนิเวศ จูดยื่นรู้พันธุ์สัตว์น้ำ จูดยื่นรู้เจรีย จูดยื่นรู้ปลาแม่น้ำ
จูดยื่นรู้พันธุ์ปลา จูดยื่นรู้เครื่องมือการทำมาหากิน จูดยื่นรู้ปลาแม่น้ำห้วยเสนง ประวัติศาสตร์ชุมชน ผลไม้
ริมน้ำ ผักริมน้ำห้วยเสนง เรื่องสมุนไพร
- ค.ช.พิชิตชัย การหาปลา
- ค.ญ.สมฤทัย สัชชานนท์ ปลาแม่น้ำ พันธุ์ปลา การจับปลา ประวัติศาสตร์หลักหิน ผักริมน้ำ
สมุนไพรริมน้ำ เครื่องมือการทำมาหากิน

มีความรู้สึกอย่างไร?

- ค.ญ.พัฒนวิ นิลเปียง คื่นคื่นและคื่นคื่นที่ได้มาร่วมเรียนรู้
- ค.ญ.อลิษา อาศัยเมือง มีความรู้สึกดีใจมากที่ได้มาเรียนรู้วิจัยเพื่อท้องถิ่นในครั้งนี้ เพราะเป็น
ครั้งแรกที่ได้มาเรียนรู้ลุ่มน้ำห้วยเสนงและสนุกมาก
- ค.ญ.รุ่งทิพย์ นิลเปียง มีความรู้สึกดีใจมากที่ได้มาในป่าแห่งนี้และได้ทำกิจกรรมมากมาย
- ค.ญ.ทัศนีย์ ศรีเครือคำ มีความรู้สึกดีใจที่ได้มาที่นี่ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับพืชผักสมุนไพร ผลไม้
และอื่นๆอีกมากมายที่ไม่รู้จักในระบบนิเวศต่างๆ
- ค.ญ.รัตนกร พอกสนธิ จำพจจำใจ คื่นคื่น และสนุกที่ได้มาร่วมกิจกรรมที่ห้วยเสนง
- ค.ช.จินณวัตร กลิ่นจันทร์ ดีใจมากที่ได้มาร่วมงานวิจัยในครั้งนี้
- ค.ญ.สมฤดี สัชชานนท์ ดีใจมากที่เข้าร่วมในกิจกรรมของวิจัยลุ่มน้ำห้วยเสนงของท้องถิ่น
ของเรา เพราะลุ่มน้ำห้วยเสนงเราแทบหลง ควรจะอนุรักษ์ลุ่มน้ำห้วยเสนง
- ค.ช. วิชวินท์ อัครปรีชาเมือง รู้สึกดีใจมากที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ และภูมิใจที่ได้เป็น
ส่วนหนึ่งของทีมวิจัย
- ค.ญ.แพรวพรรณ ประไวย รู้สึกดีและได้เรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องมือการหาปลาและได้นำไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันด้วย
- ค.ช.ชาติชาย จันทร์น้อย รู้สึกดีใจมากที่ได้ร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ อยากให้มีกิจกรรมอย่างนี้อีก-
- ค.ญ.พิชชาพร สัชชานนท์ รู้สึกดีและได้เรียนรู้สิ่งที่เราไม่รู้ และได้เดินสะพานที่ทำด้วยไม้ไผ่
- ค.ญ.น้ำฝน แสนคำภา ดีใจมากที่ได้มาเรียนรู้เรื่องต่างๆและภูมิใจอย่างยิ่งที่ได้มาร่วมกิจกรรม
กับนักวิจัย

- ค.ช.พิชิตชัย รู้สึกดีใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก และให้อยู่กับชุมชนนานๆ

- ค.ญ.สมฤทัย สัชชานนท์ ดีใจ วิทยากรสอนดี สนุกสนาน เพลิดเพลิน

กระบวนการเป็นอย่างไร?

- ค.ญ.พัฒนดี นิเลปัยง ผู้มีความพร้อมในการจัดกระบวนการ วิทยากรสามารถให้ความรู้ต่างกับนักเรียน ทั้งพืชผัก ผลไม้ สัตว์น้ำ ประวัติศาสตร์ของชุมชนสมัยก่อน

- ค.ญ.อลิษา อาศัยเมือง วิทยากรอธิบายเรื่องการทำมาหากินได้ดีมาก และเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน

- ค.ญ.รุ่งทิพย์ นิเลปัยง คุณดาอธิบายได้ดีมาก

- ค.ญ. ทศนีย์ ศรีเครือคำ วิทยากรอธิบายเรื่องอันถ่วงได้ดี วิทยากรได้บอกเรื่องต้นไม้ใหญ่และความลึกของน้ำ

- ค.ญ.รัตนกร พอกสนิท วิทยากรอธิบายเรื่องผลไม้ริมห้วยเสนงได้เข้าใจง่าย

- ค.ช.จิณณวัตร กลิ่นจันทร์ ดี วิทยากรได้นำทางไปเรียนรู้จุดต่างๆ เช่นจุดเรียนรู้พันธุ์ไม้ ริมน้ำ จุดเรียนรู้การจับปลา จุดเรียนรู้ผลไม้ จุดอนุรักษ์ป่า

- ค.ญ.สมฤดี สัชชานนท์ วิทยากรได้พาไปยังจุดเรียนรู้ต่างๆ

- ค.ช. วิชวินท์ อัครปรีชาเมือง วิทยากรได้อธิบายให้นักเรียนเข้าใจพร้อมด้วยรูปภาพและนำนักเรียนไปดูของจริง

- ค.ญ.แพรพรรณ ประไวย์ วิทยากรได้อธิบายเรื่องเครื่องมือการหาปลา วิทยากรให้ดูเครื่องมือการทำมาหากิน

- ค.ช.ชาติชาย จันทร์น้อย มีการอธิบายดี

- ค.ญ.พิชชาพร สัชชานนท์ วิทยากรได้บอกว่าต้นไม้ชนิดนี้เป็นอย่างไร

- ค.ญ.น้ำฝน แสนคำภา วิทยากรได้พาเดินไปดูสิ่งต่างๆมากมายหลายอย่าง

- ค.ช.พิชิตชัย กระบวนการดีมาก

- ค.ญ.สมฤทัย สัชชานนท์ ดี วิทยากรได้นำทางไปสู่จุดเรียนรู้ต่างๆ แนะนำได้ดี ชอบทุกฐาน

ต้องปรับปรุงอะไรบ้าง ?

- ค.ญ.พัฒนลี นิลเปียง ปรับปรุงเรื่องทางเดินในป่า สะพาน และช่วยกันอนุรักษ์ผักและผลไม้ รมน้ำ สัตว์น้ำให้คงอยู่กับชุมชนไม่ให้สูญพันธุ์
- ค.ญ.อลิษา อาศัยเมือง ต้องปรับปรุงสะพานให้ดีกว่านี้ ปรับปรุงให้เดินทางสะดวกกว่านี้
- ค.ญ.รุ่งทิพย์ นิลเปียง เราต้องปลูกสมุนไพรไว้เพื่อเป็นยาไม่ต้องไปหาหมอที่โรงพยาบาล
- ค.ญ. ทศนีย์ ศรีเครือคำ ต้องช่วยกันปลูกต้นไม้ให้มากขึ้น และปรับปรุงการเดินให้สะดวก
- ค.ญ.รัตนกร พอกสนิท ต้องให้ทุกคนช่วยกันปลูกต้นไม้และช่วยกันอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ และต้นไม้และปรับปรุงทางเดิน
- ค.ช.จินณวัตร กลิ่นจันทร์ ทำสะพานให้สวยกว่านี้
- ค.ญ.สมฤดี สัชชานนท์ ทำสะพานให้แข็งแรงกว่านี้ ควรให้รุ่นลูกรู้จักเครื่องมือการทำมาหากิน ควรตั้งศูนย์เรียนรู้เครื่องมือการจับปลา
- ค.ช. วิชวินท์ อัครปรัชญาเมือง ถ้าจะอนุรักษ์แล้วต้องทำให้จริงๆ ห้ามให้ใครตัดไม้ หรือเผาป่า เมื่อมีผู้ฝ่าฝืนต้องลงโทษ
- ค.ญ.แพรพรรณ ประไวย์ ก็ควรให้เด็กรุ่นลูกรุ่นหลานให้รู้จักเครื่องมือการหาปลา โดยจัดตั้งศูนย์เครื่องมือการจับสัตว์น้ำ
- ค.ช.ชาติชาย จันทรน้อย ไม่ต้องปรับปรุงอะไรเลย
- ค.ญ.พิชชาพร สัชชานนท์ ควรทำสะพานให้แข็งแรงมั่นคงกว่านี้
- ค.ญ.น้ำฝน แสนคำภา ต้องระวังไม่ให้ไฟมาลุกลามป่า
- ค.ช.พิชิตชัย ไม่มี
- ค.ญ.สมฤทัย สัชชานนท์ ปรับปรุงแนวเดินดูธรรมชาติ

4.3.3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหนองใหญ่

1) กระบวนการเรียนรู้เป็นหลักสูตรดังนี้

เวลา	เนื้อหา	วิทยากร
09.00 น.	นัดที่จุกครวม ศาลากลางหมู่บ้าน / แนะนำกระบวนการเรียนรู้/แนะนำวิทยากร/แบ่งกลุ่มนักเรียน	สมนึก สัชชานนท์ สมชาย ไกรเกท ธีรพล อัครปรัชญาเมือง
	จุดเรียนรู้ที่ 1 ระบบนิเวศป่าริมน้ำ	-นายสังวาล สมานทอง

		-นายสมชาย ไกรเกท
	จุดเรียนรู้ที่2 อันลี้วงเจรียและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	-นายสังวาล สมานทอง -นายก๊วล สังสมานนท์ -นายบุญเกื้อน สายแสงจันทร์
	จุดเรียนรู้ที่3 ปลาแม่น้ำและพันธุ์ปลา	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายสมนึก สัชชานนท์
	จุดเรียนรู้ที่4 เครื่องมือการทำมาหากินและการจับปลาลุ่มน้ำห้วยเสนง	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายบุญจันทร์ สายรัตน์ -นายประนอม นิเลปัยง
	จุดเรียนรู้ที่5 คำนานประวัติศาสตร์	-นายชัยวัฒน์ บุญยัติ -นายองอาจ สัชชานนท์ -นายเอีย สัชชานนท์ -นายสมชาย ไกรเกท
12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันที่ย้ายป่า		
13.00 น	จุดเรียนรู้ที่6 ผลไม้ริมน้ำและผักริมน้ำห้วยเสนง	-นางสาวก๊ -นางวันเพ็ญ -นางจิราพร
	จุดเรียนรู้ที่7 สมุนไพร	-นายพอน อาจยิ่งยง
15.00 น	สรุปแต่ละกลุ่ม นำเสนอ อภิปรายเติมข้อมูล และประเมินผล	นักวิจัยและอาจารย์

2) ผลที่เกิดขึ้นในความพึงพอใจ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบ่งการประเมินออกเป็น 2 รูปแบบ 1.ประเมินความพึงพอใจ 2. ประเมินความรู้ความเข้าใจ ดังนี้

ประเมินในรูปแบบความพึงพอใจ 11 คน

ลำดับ	หัวข้อประเมิน	ระดับความพึงพอใจ			
		1	2	3	4
1.	วิทยากรบรรยายโครงการงานวิจัยเข้าใจหรือไม่	-	1คน	5 คน	5คน
2.	วิทยากรประจำกลุ่มให้ความรู้เรื่องงานวิจัยเป็นอย่างไร	-	1คน	8คน	2คน
3.	วิทยากรประจำจุดให้ความรู้เป็นอย่างไรเข้าใจหรือไม่	-	1คน	8คน	2คน
4.	ระยะทาง / การเดินทางเป็นอย่างไร	-	2คน	6คน	3คน
5.	การจัดการ/วิธีการ/กระบวนการเป็นอย่างไร	-	4คน	5คน	2คน

3) ผลที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะในแบบประเมิน

- ค.ญ.สมฤดี สัชชานนท์ ปรับปรุงสะพานให้ดีขึ้น ควรช่วยกันระมัดระวังไม่ให้ไฟไหม้ป่า อยากให้วิทยากรพาเล่นน้ำจับปลา
- ค.ญ.โสภา ทำทางเดินให้เป็นทางที่ดี ทำสะพานใหม่ ต้องให้นักเรียนที่เรียนในชั้นมัธยมได้เข้ามาเรียนรู้ด้วย
- ค.ญ.รัตนภรณ์ ศรีจันทร์แจ่ม อยากให้ทุกคนในประเทศไทยมาดูแลสุขภาพสมบูรณ์ของบ้านหนองใหญ่
- ค.ช.สนธยา สายแสงจันทร์ ทางเดินเป็นไม้สะดวกง่าย มีผักมากมาย สมุนไพรด้วย วิทยากรอธิบายเข้าใจในดี
- ค.ญ.นฤมล สุขเกิด ควรทำสะพานให้มั่นคง และปลูกป่าเพิ่ม
- ค.ญ.ศิริพร เช่นชาย อยากให้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและช่วยกันดูแลรักษาป่า ห้วยเสนง จะได้ให้ลูกหลานสืบต่อไป
- ค.ญ.ฐิยา นิเลปยัง ปรับปรุงทางเดินให้สะดวกทั้งทางน้ำและทางบก อยากให้เพิ่มเติมเรื่องประวัติศาสตร์ให้มากกว่านี้
- ค.ญ.สุพรรณิ ฉายยิ่งเขียว ปรับปรุงสะพานให้ดี และปรับปรุงทางเดิน อยากให้มีงานวิจัยนี้อีกหลายครั้ง
- ค.ช.ประเสริฐ สายแสงจันทร์ ไม่อยากให้คนทำลายป่า

4) ผลที่เกิดขึ้นผ่านความรู้ความเข้าใจ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ได้เรียนรู้เรื่องอะไรบ้าง?

- ค.ญ.ฐิติรัตน์ คงยิ่งหาญ ได้เรียนรู้หลายอย่าง ได้เรียนรู้ธรรมชาติ สภาพอากาศ ได้เรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน ระบบนิเวศ
- ค.ญ.นันธิดา นพเก้า เรียนรู้ระบบนิเวศป่าริมน้ำ
- ค.ญ.กัญญลักษณ์ ใจกล้า พันธุ์ไม้ริมน้ำ
- ค.ช.อภิสิทธิ์ สมานทอง เรื่องอันลี้ลับเจริย
- ค.ช.พรเทพ ศรีทองสุข เรียนรู้เรื่องผักกิมน้ำห้วยเสนง

มีความรู้สึกอย่างไร?

- ค.ญ.ฐิติรัตน์ คงยิ่งหาญ รู้สึกดีและได้รับความรู้มากมาย ได้รู้จักธรรมชาติ สนุก เพลิดเพลิน
- ค.ญ.นันธิดา นพเก้า รู้สึกดีที่ได้มาเรียนรู้กับนักวิจัย
- ค.ญ.กัญญลักษณ์ ใจกล้า ดีใจที่ได้เข้าร่วมงานวิจัยในครั้งนี้ ได้รู้ว่ามีพันธุ์ไม้อะไรบ้าง วิทยากรใจดีมาก ช่วยแนะนำให้อ่านกับต้นไม้หลายชนิด
- ค.ช.อภิสิทธิ์ สมานทอง ดีใจที่ได้มาศึกษาในอันลี้ลับเจริยในท้องถิ่นของเรา ที่อยู่ในท้องถิ่นของตัวเอง วิทยากรก็ใจดีมาก แนะนำให้ผมรู้จักอันลี้ลับเจริย
- ค.ช.พรเทพ ศรีทองสุข ดีใจที่ได้มาศึกษาในแหล่งน้ำท้องถิ่น ที่อยู่ในท้องถิ่นของตัวเอง วิทยากรแนะนำให้รู้จักผักหลายชนิดที่ไม่เคยได้กินได้เห็นมาก่อน อยากให้มีการจัดอีก

กระบวนการเป็นอย่างไร?

- ค.ญ.ฐิติรัตน์ คงยิ่งหาญ ดี แนะนำได้ดี บอกชื่อชนิดต้นไม้ พืช ดอกไม้ ใบไม้ แต่บางต้นก็ไม่สามารถบอกได้
- ค.ญ.นันธิดา นพเก้า วิทยากรได้เล่าความเป็นมาและให้รู้จักระบบนิเวศป่าริมน้ำ
- ค.ญ.กัญญลักษณ์ ใจกล้า วิทยากรแนะนำในสมัยอดีตต้นไม้มีเยอะ เพราะคนบุกรุกทำลายจึงเหลือน้อย
- ค.ช.อภิสิทธิ์ สมานทอง วิทยากรแนะนำให้รู้จักอันลี้ลับเจริย
- ค.ช.พรเทพ ศรีทองสุข วิทยากรแนะนำที่ดีมีประโยชน์ และยังเป็นยาได้

ต้องปรับปรุงอะไรบ้าง ?

- ค.ญ.จิตร์ตัน คงยิ่งหาญ ปรับปรุงทางเดินสะพาน และแนวเดินดูธรรมชาติ
- ค.ญ.นันธิดา นพเก้า อยากรู้จักระบบนิเวศป่าริมน้ำ
- ค.ญ.กัญลักษณ์ ใจกล้า อยากให้ช่วยกันปลูกต้นไม้จะได้เป็นร่มเงาให้กับพวกเรา
- ค.ช.อภิสิทธิ์ สมานทอง ไม่ต้องปรับปรุงดีแล้ว
- ค.ช.พรเทพ ศรีทองสุข ไม่ต้องปรับปรุงดีมาก ๆ

ข้อเสนอแนะครูอาจารย์โรงเรียนบ้านหนองใหญ่?

- ควรจัดวิทยากรประจำเฉพาะฐานเพื่ออำนวยความสะดวกและประหยัดเวลาในการให้ความรู้
- ควรจัดหาเกมให้นักเรียนได้ผ่อนคลายและสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม
- วิทยากรแต่ละจุดมีข้อมูลเอกสารให้การเรียนรู้เป็นอย่างดี แต่ยังขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน อาจเกิดจากการไม่กล้าพูด หรือพูดยังไม่ค่อยคล่องเลยเกิดความไม่มั่นใจ
- วิทยากรควรมีความมั่นใจในการถ่ายทอดความรู้มากกว่านี้จะดีมาก
- สภาพโดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดี

4.3.4 บทเรียนการจัดกิจกรรมทดลองการเรียนรู้

- 1) เป็นการศึกษาเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นการค้นหาข้อมูลรวบรวมหลักฐานจัดเป็นระบบหมวดหมู่ตามโครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามลุ่มน้ำห้วยเสนงในตำบลหนองใหญ่ให้ยั่งยืนและสมบูรณ์
- 2) เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทั้งเด็กและเยาวชนในตำบลหนองใหญ่ที่ใช้ประโยชน์จากลุ่มน้ำห้วยเสนงร่วมกัน
- 3) เป็นการร่วมด้วยช่วยกันอนุรักษ์ระบบนิเวศบริเวณลุ่มน้ำห้วยเสนงให้สมบูรณ์ ให้คงอยู่ไว้ซึ่งผืนผลไม้ พันธุ์ไม้อาสนุนไพรและสัตว์บก-สัตว์น้ำทุกประเภท
- 4) ได้หาแนวทางแก้ไขปัญหาลิงแควลื้อมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้
- 5) ได้ศึกษาหาหลักสูตรเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

6) ได้เรียนรู้การเป็นครูภูมิปัญญาและวิธีการแก้ไขปัญหา

จากบทเรียนที่นำเสนอมาเบื้องต้นพบว่า การจัดกระบวนการแหล่งเรียนรู้พบว่า ยังขาดการกระบวนการถอดบทเรียนและการสรุปกระบวนการทำงานให้ทุกคนได้รับทราบร่วมกัน พร้อมหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน ทีมวิจัยต้องมีการวางแผนกระบวนการทำงานทุกครั้งและให้มากขึ้น พร้อมให้มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในที่ประชุมอย่างเคร่งครัด ให้มีกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของทีมงานให้มากขึ้น เช่น บทบาทการเป็นวิทยากรกระบวนการ บทบาทในการดำเนินงาน แหล่งเรียนรู้ต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้ดีขึ้น จัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่หลักสูตรท้องถิ่นเพื่อยกระดับองค์ความรู้ท้องถิ่นให้ดีขึ้นเป็นการสืบถอดองค์ความรู้ กำหนดทิศทางหรือจุดยืนที่จะเดินกว้างไปข้างหน้าของทีมงานให้มีความชัดเจนขึ้น

4.3.5 นำเสนอข้อมูลและจัดทำแนวทางพัฒนาหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนบ้านหนองใหญ่

ทางคณะวิจัยได้นำเสนอข้อมูลชุดองค์ความรู้ให้กับโรงเรียนเพื่อพัฒนาแนวทางในการจัดทำหลักสูตรร่วมกับโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ในอนาคต ดังนี้

1) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรช่วงชั้น ป.1 – ป.3

	โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน	กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
	โครงการสำรวจป่าริมห้วยเสนง	
	สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม	
	หน่วย ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม เรื่องชีวิตสัตว์ริมน้ำห้วยเสนง	
	มาตรฐาน ว.2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสาร	
	สิ่งเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์	
ชั้น	ตัวชี้วัด	เนื้อหา
ป.1	1.สังเกต สำรวจ บอก ชนิดและประเภท	-ชนิดและประเภทของสัตว์ที่พบในบริเวณริมน้ำห้วยเสนง
ป.2	ของสัตว์ริมน้ำห้วยเสนง	-สัตว์น้ำ
ป.3		-สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ
		-สัตว์ปีก
	2.ที่อยู่อาศัยของสัตว์ริมน้ำห้วยเสนง	-ที่อยู่อาศัยของสัตว์
		-วังปลา (อันลิ่ง)

มาตรฐาน ว.2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น		
	ประเทศและโลกนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ	
	สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน	
ชั้น	ตัวชี้วัด	เนื้อหา
ป.1	1.ประโยชน์ของสัตว์รีมน้ำห้วยเสนง	-ประโยชน์ของสัตว์รีมน้ำห้วยเสนง
ป.2	ที่มีต่อชุมชนในท้องถิ่น	
ป.3		
	2.วิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อชุมชน	-ผลกระทบของสัตว์รีมน้ำห้วยเสนงที่มีต่อชุมชน
		-สาเหตุการเกิดปลาเมาน้ำ
	3.อธิบายแนวทางการมีส่วนร่วม	-วิธีการดูแลรักษาสัตว์รีมน้ำห้วยเสนง
	ในการดูแลรักษา	-การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสัตว์รีมน้ำห้วยเสนง

2) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรช่วงชั้น ป.4 – ป.6

	โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน	กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
	โครงงานสำรวจป่าริมห้วยเสนง	
สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม		
หน่วย ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม เรื่องภูมิป่าริมน้ำห้วยเสนง		
มาตรฐาน ว.2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสาร		
สิ่งเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์		
ชั้น	ตัวชี้วัด	เนื้อหา
ป.4	1.สังเกต สำรวจ อภิปราย ลักษณะ	-ลักษณะภูมิป่าริมน้ำห้วยเสนง
ป.5	ภูมิป่าริมน้ำห้วยเสนง	
ป.6		
	2.สำรวจ จำแนก บันทึกชนิดของพืช	-ชนิดของพืชที่พบในบริเวณป่าริมน้ำห้วยเสนง
	3.จัดหมวดหมู่เกี่ยวกับพันธุ์พืช	-ชนิดของพันธุ์ไม้ล้มลุก ไม้ยืนต้น ไม้เศรษฐกิจ

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

มาตรฐาน ว.2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น		
	ประเทศและโลกนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ	
	สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน	
ชั้น	ตัวชี้วัด	เนื้อหา
ป.4	1.ประโยชน์ของป่าปริมน้ำที่มีต่อชุมชนใน	-ประโยชน์ของป่าปริมน้ำห้วยเสนง
ป.5	ท้องถิ่น	
ป.6		
	2.วิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อชุมชน	-ผลกระทบของป่าปริมน้ำห้วยเสนงที่มีต่อชุมชน
	3.อธิบายแนวทางในการดูแลรักษา	-การดูแลรักษาป่าปริมน้ำห้วยเสนง
	4.มีส่วนร่วมในการดูแลรักษา	-การมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าปริมน้ำห้วยเสนง

3) แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในอนาคต

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ในอนาคต ที่นักวิจัยและอาจารย์ในโรงเรียนหนองใหญ่เห็นร่วมกันว่าจะร่วมกันพัฒนา หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องระบบนิเวศพื้นบ้านหนองใหญ่ ร่วมกันในอนาคต โดยเริ่มมีการปรึกษาหารือเพื่อกำหนดทิศทางการทำงานร่วมกันในอนาคตอันใกล้

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา

การดำเนินการโครงการศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ สรุปผลได้ดังนี้

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงบริเวณตำบลหนองใหญ่ เพื่อจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่นลุ่มน้ำห้วยเสนงในบริเวณตำบลหนองใหญ่ และเพื่อศึกษาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนในตำบลหนองใหญ่

พื้นที่ในการศึกษา จากห้วยเปี่ยมเป็นลำห้วยแยกถึงสะพานวัดป่าห้วยเสนง (ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร) ขั้นตอนในการวิจัยมีดังนี้ 1.การประชุมทีมวิจัย เช่น การทบทวนโครงการและวางแผนปฏิบัติการ 2.การประชาสัมพันธ์เพื่อชี้แจง, ระดมข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล เช่นการประชาสัมพันธ์ชาวบ้านหนองใหญ่ทำความเข้าใจกับชุมชนเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย 3.การอบรมนักวิจัย เช่น อบรมนักวิจัย ทักษะการทำวิจัยให้กับนักวิจัยท้องถิ่น 4.การประชุมกลุ่มย่อย เช่น ศึกษาองค์ความรู้ในการจัดการลุ่มน้ำห้วยเสนงด้านการใช้ประโยชน์ 5.การสำรวจและจัดทำแผนที่ชุมชน, ฐานทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ฐานทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงและจัดทำแผนที่ ลำห้วย ชุมชน จัดทำแผนที่ศักยภาพ ที่ทำกิน ที่สาธารณะ ที่ดินพิธีกรรม 6.การจัดทำปฏิทินการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติ 7.การจัดทำปฏิทินทางวัฒนธรรม 8.การประกาศเขตแหล่งเรียนรู้และจัดทำแหล่งเรียนรู้ 9.การพัฒนาแหล่งเรียนรู้และหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่น 10.การทดลองแหล่งเรียนรู้กับเด็กและเยาวชน 11.สรุปผลการปฏิบัติการการจัดทำแหล่งเรียนรู้และสังเคราะห์หลักสูตร/กระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น และผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ 12.การสรุปผลการศึกษาและบทเรียนที่ได้จากกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น 13.การเขียนรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ ผลจากการดำเนินงานสรุปตามหัวข้อได้ดังนี้

5.1 ข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนและวัฒนธรรมประเพณี

ในตำนานบ้านหนองใหญ่เล่ากันว่า บ้านหนองใหญ่มีชื่อเดิมว่า “บ้านตะเปียงเตรียม(บ้านหนองปลาใหญ่)” ตามประวัติศาสตร์ มีชาวบ้านเรียกว่า บ้านระไซร์ ซึ่งเป็นหมู่บ้านหนองใหญ่สมัยก่อนแต่ไม่มีตัวตนอยู่ในปัจจุบันซึ่งเล่ากันว่าชาวบ้านระไซร์ ได้จับปลาตัวใหญ่มาก โดยการหา 4 คนได้แบ่งกันกินทั่วทั้งหมู่บ้านระไซร์คนที่กินปลาได้ตายหมด ทำให้หมู่บ้านร้าง มีแต่หลักฐานต่างๆ เช่น คันไผ่ คันมะม่วง ต่างๆ และมีป่าคงดิบที่มากและสัตว์มากมายหลายชนิด มีป่าช้าอยู่ทางทิศเหนือของหนองใหญ่ ตอนนั้นชาวบ้านก็ทำอาชีพเกษตรกรรม มีการไถนาขุดดินไปพบเห็นกระดูกกะปุกใต้กระดูกหลายๆอย่าง และพบแต่วัตถุโบราณมากมาย จึงเป็นหลักฐานที่สนับสนุนแนวคิด แต่ตอนนั้นคนสมัยก่อนยังไม่มีโรงเรียนเลยอยู่ไปธรรมดา ไม่มีการศึกษา จึงไม่รู้ว่าตอนนั้น พ.ศ.อะไร ต่อมาบ้านหนองใหญ่เปลี่ยนจากชื่อบ้าน ตะเปียงเตรียม (บ้านหนองปลาใหญ่) เป็น เสราะตะเปียงทม (บ้านหนองใหญ่)ในปัจจุบัน

ด้านวัฒนธรรม ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นและการละเล่นแต่ละเดือนในรอบปี ของชุมชนบ้านหนองใหญ่มีดังนี้ **1.มกราคม(เขมรเรียกว่า แคมเบาะ)** เริ่มเข้าปีใหม่ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่หรือเรียกอีกวันหนึ่งว่า วันพบญาติ ลูกๆหลานๆที่ได้ออกจากบ้านไปหาทำงานต่างถิ่น ต่างอำเภอและต่างจังหวัด ลีนปีเวียนมาบรรจบครบรอบแล้วจึงได้พากันกลับมาหาพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่บ้านเกิดเมืองนอนของตนเองและมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่คุณพ่อ คุณแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เจ้ากรรมนายเวรหรือบรรพบุรุษที่เคารพนับถือที่ได้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการ“ยิงปืนนัดเดียวได้นก 2 ตัว คือ 1.ทำบุญฉลองวันปีใหม่ 2.ทำบุญแด่ผู้ที่ล่วงลับไป **2.กุมภาพันธ์(เขมรเรียกว่า แคมเมียกทม)** จะมีประเพณีแซนเซรา เป็นการเรียกขวัญข้าวขึ้นสู่รวงและแซนเนียะดาจ๊ะเสราะซึ่งทำเป็นประจำทุกปี ซึ่งจะมีการแซนตอนเย็น ส่วนประกอบในพิธีแซนดาจ๊ะเสราะ **3.มีนาคม(เขมรเรียกว่า แคมประกุน)** เป็นช่วงที่มีการปลูกบ้านใหม่ การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ โกลจูก มงคลสมรสบวชนาค เทศมหาชาติ บรรจุอัฏฐิ มีทั้งงานมงคลและอวมงคล เพราะเป็นเดือนมคธโบราณเขาถืออย่างนั้น ซึ่งเดือนนี้เป็นช่วงที่ว่างจากการทำไร่ทำนา จะมีการทำบุญเพื่อเสริมสร้างสิริมงคลแก่ตัวเอง **4.เมษายน(เขมรเรียกว่า แคมแอด)** ประเพณีสงกรานต์ สมัยโบราณจะมีการตอม มีการรำตรด รำอันเรเล่นอันโคจ พัฒนาและทำงานส่วนร่วมเช่นทำวัดสร้างสะพาน ฯลฯ ทรงน้ำพระสงฆ์ รดน้ำคำหัวให้แก่ผู้สูงอายุและทำสะพานให้พระสงฆ์เดินมาทรงน้ำทั้งขาไปและจากกลับและส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของประเพณีเขมร(มาแยกปีกันตรงเม.ย.กับพ.ค.) **5. พฤษภาคม(เขมรว่าแคมปีสาก)** ประเพณีแซนเนียะดาจ๊ะเสราะ จองแสโรโย(วันแรกนาขวัญ)เอาฤกษ์เอายาม เริ่มไถนาหว่าน นาดำเพาะกล้า เป็นทัพ อนึ่งแซนเนียะดาจ๊ะเสราะตอนเช้า พิธีประกอบการแสนหรือบวงสรวงนั้นเหมือนเดือนกุมภาพันธ์ ผิดกันเวลากับเวลาเย็นเท่านั้นเอง และระเบียบพิธีหาฤกษ์หายามวันแรกนาขวัญ **6.**

มิถุนายน (เขมรเรียกว่า แกลเจียค) เริ่มไถนาหว่าน ดำ ปลูกข้าว ทำมาหากิน ทุกวันทำนาหว่าน เริ่มลงไถลงนาเต็มที่แล้วเพราะดินยังไม่แฉะยังแห้งอยู่พอดีกับนาหว่าน **7. กรกฎาคม (เขมรเรียกว่า แกลสาท)** ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษาประจำปีทั้งเขมรและไทย ทำบุญอุทิศส่วนบุญกุศลให้ แด่ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ล่วงลับไปแล้ว ตลอดทั้งบรรพบุรุษและเจ้ากรรมนายเวรทั้งหลายด้วย เทียนพรรษาเล่มนี้ก็เพื่อให้พระสงฆ์จุดทำวัตรสวดมนต์เช้า เย็นในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา 3 เดือนหรือตามกิจวัตรสงฆ์เข้าอุโบสถในช่วงเข้าพรรษา 6 ครั้ง ภายในระยะ 3 เดือน การเข้าพรรษานั้นเรานิมนต์พระสงฆ์หรือครูบาอาจารย์ผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ เพื่อ ถด เลิก อบายมุขของมีนเมาทุกประเภท และยังคงมีงานต่างๆ เช่นงาน แด่ง งานขึ้นบ้านใหม่ สร้างบ้านใหม่ โคนจุก เป็นต้น กำลังทำไร่นาอยู่หว่านปุ๋ย กำจัดวัชพืชดูแลต้นข้าวให้สวยงาม **8. สิงหาคม (เขมรว่า แกลสราบ)** ทำมาหากินตลอดทั้งเดือน **9. กันยายน (เขมรว่า แกลประปด)** ประเพณีเบ็ญตุงและเบ็ญทม แสนโคนตา จับบายเบ็ญ ทำบุญบั้งสกลอุทิศส่วนกุศลให้ปู่ ย่า ตา ทวด และญาติที่ตายไปแล้ว เพื่อรำลึกถึงบุญคุณที่ท่านได้เลี้ยงเรามา ก็เป็นการกตัญญูทดแทนที่ท่านทำบุญอุทิศตอบแทนท่านหวังความสุขความเจริญในชีวิต โดยเชื่อกันตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบันว่าเมื่อถึงวันเบ็ญทมจะต้องมีการแสนโคนตา เพื่อเรียกผีปู่ ย่า ตา ยาย ที่ตายไปแล้วให้มาหากินกับของอาหารทุกประเภทที่ลูกๆหลานๆได้จัดบวงสรวงเอาไว้ให้เพื่อเป็นการตอบแทนพระคุณต่อท่านที่ได้เลี้ยงมา **10. ตุลาคม (เขมรว่า แกลสาอ)** ประเพณีปวารณาออกพรรษาถ้วนไตรมาสสามเดือนที่ผ่านมาแล้วทำบุญดาบั้งสกลเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แด่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย และเจ้ากรรมนายเวรที่ล่วงลับไปแล้ว งานกลืนเริ่มตั้งแต่ แรม 1 ค่ำ เดือน 12 รวม 1 เดือนเต็มๆ พระภิกษุอยู่จำพรรษาถ้วนไตรมาส 3 เดือน เมื่อพระได้รับกลืนแล้ว อนิสกักรฐินช่วยให้พระหลุกพื้นอาบัติ 5 **11. พฤศจิกายน (เขมรว่า แกลละเต๊ะ)** ประเพณีเทศกาลกลืนบางปี (ปีไหนเป็นอธิกมาสหรือ 8 สองหน ก็อาจจะคลาดเคลื่อนได้) งานมงคลต่างๆหลังออกพรรษาแล้วก็เริ่มมี เช่นงานแด่ง งานโคนจุก ขึ้นบ้านใหม่ สร้างบ้านใหม่ บวชนาค เป็นต้น ส่วนพิธีปลูกบ้านใหม่สิ่งของประกอบพิธีสำหรับใส่ในหลุมเสา เช่น ใบแต่ ใบแคลงก้าง ใบนุ่น ต้นสังเคิร์ด ต้นอังโกรง ใบมะตูม เติม เงินบาท เมื่อได้ฤกษ์ได้ยามยกเสาเอกของมดคึดกับเสามีทอง ผ้าสะไบ ผ้าถุง ต้นอ้อย ต้นกล้วย กล้วย ฯลฯ **12. ธันวาคม (เขมรว่า แกลเมียกตฺย)** ประเพณีลอยกระทงเดือน 12 ทำบุญส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ อวยพรให้แก่กันและกัน ทำบุญฉลองในรอบ 12 เดือนหรือ 1 ปีที่ผ่านมา และกิจกรรมกีฬา ฟุตบอลพ่อบ้าน แม่บ้าน และเยาวชน ประจำปีทุกๆปีที่ผ่านมา (ดูในเดือนมกราคม) และประเพณีเล่นว่าตั้งแต่เดือนธันวาคม ถึงเดือนมกราคม ช่วงเสร็จจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตเกษตรกรรมแล้ว

5.2 องค์ความรู้เกี่ยวกับฐานทรัพยากรในห้วยเสนง

1) ความรู้เรื่องสมุนไพรและการใช้สมุนไพรในห้วย

สมุนไพรที่ค้นพบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบสมุนไพรในการใช้ประโยชน์ดังนี้

1.สมุนไพรเป่าแรกเกิด 6 ชนิด 2.ยาแก้กลากเกลื้อน 4 ชนิด 3.ยาแก้ร้อนใน 13 ชนิด 4.ยาแก้สตรีอยู่ไฟไม่ได้ 20 ชนิด 5.ยาแก้ท้องอืด 4 ชนิด 6.ยาแก้พิษสำแดง 15 ชนิด 7.ยาแก้พิษงูกัด 5 ชนิด 8.ยาแก้ประจำเดือนมาไม่เป็นปกติ 2 ชนิด 9.ยาแก้ไม่มีน้ำนมให้ลูกกิน 12 ชนิด 10.ยาแก้โรคนิ้ว 8 ชนิด 11.ยาแก้โรคมะเร็ง 2 ชนิด 12.ยาแก้โรคเอดส์ 1 ชนิด 13.ยาแก้ประคบกระดูกหัก 8 ชนิด 14.ยาแก้กระสับ 12 ชนิด 15.ยาแก้เนกเขาไม่ขึ้น 3 ชนิด 16.ยาปิดแผลสด 5 ชนิด 17.ยาแก้โรคผิวหนัง 2 ชนิด 18.ชนิดยาเบื่อ 2 ชนิด 19.ยาแก้ริดสีดวงทวาร 8 ชนิด 20.ยาแก้ทารกเป็นตาขโมย 4 ชนิด 21.ยาแก้พิษหรือเบื่อ 6 ชนิด 22.ยาแก้ประคบบาดเจ็บสาหัส 5 ชนิด 23.ยาแก้เรื้อย (เกล็ด) 1 ชนิด 24.ยาแก้หอบ 3 ชนิด 25.ยาแก้ผดผื่นคัน 2 ชนิด 26.ยาแก้หน้ามีดตามัว 5 ชนิด 27.ยาเบื่อใช้กำจัดเหาหัวควาย 3 ชนิด 28.ยาแก้งูสวัด (เรื้อ) 1 ชนิด

2) ความรู้เกี่ยวกับชื่อชนิดพันธุ์ปลาในห้วยเสนง

จากข้อมูลการศึกษาวิจัยพบพันธุ์ปลา 36 ชนิด ดังนี้ ปลาเข็ม (แต่เรียก โคง) ปลาช่อนหางแดง (แต่เรียก สาน) ปลากระทิง (แต่เรียก จิง) ปลาขาว (แต่เรียก มั่น) ปลาแขยง (แต่เรียก กันเจาะลาย) ปลาหมอ (แต่เรียก รัญญ์) ปลากะเร้ม (แต่เรียก เร้ม) ปลากะเอ็ด (แต่เรียก เอ็ด) ปลาขาวตาโต (แต่เรียก พระเนกหม) ปลาชีว (แต่เรียก จังวา) ปลาขาวหัวแข็ง (แต่เรียก บาลริง) ปลากด (แต่เรียก ช้าง) ปลาหลด (แต่เรียก ชูลน) ปลาคะเพียน (แต่เรียก ตะเพียน) ปลาเนื้ออ่อน (แต่เรียก ตะออน) ปลาดุก (แต่เรียก แנג) ปลาดุกยักษ์ (แต่เรียก แנג) ปลานู (แต่เรียก คันเรียว) ปลาช่อน (แต่เรียก ปะตั่ว) ปลาดุกอุย (แต่เรียก แנג) ปลานิล (แต่เรียก นิล) ปลาไน (แต่เรียก ไน) ปลานวลจันทร์ (แต่เรียก นวลจันทร์) ปลาใบไม้ (แต่เรียก เสลิดระไซร์) ปลาคับของ (แต่เรียก เมาะ) ปลาอีดกลม (แต่เรียก ริกเจก) ปลาคองลาย (แต่เรียก ฉลาด) ปลาสลิด (แต่เรียก สะลิด) ปลาหมอช้างเหยียบ (แต่เรียก กันตร็อบ) กุ้ง (แต่เรียก กุ้ง) ปลากระดี่ (แต่เรียก กัมเพิลย) ปลาชีวหางแดง (แต่เรียก จังวากะฮอม) ปลาไหล (อันตวง) ปลาอีสบ (แต่เรียก อีสบ) ซึ่งจะมีข้อมูล ชื่อปลาภาษาไทย ภาษาท้องถิ่น ลักษณะของปลา น้ำหนักของปลา เครื่องมือที่ใช้ในการจับ นิยมนำมาประกอบอาหาร ราคาจำหน่าย

3) ข้อมูลพันธุ์ไม้ริมห้วยเสนง

ชนิดพันธุ์ไม้ที่พบในป่าริมน้ำห้วยเสนงบ้านหนองใหญ่ มี 86 ชนิด ซึ่งจะมีข้อมูลชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาท้องถิ่น ขนาดของต้นไม้ (ซ.ม.) ขนาด 1-50 ซ.ม. จำนวนพบ ขนาด 50-100 ซ.ม. 5 ขนาด 100 ซ.ม. ซึ่งเกิดประโยชน์และการนำไปใช้งาน

4) ข้อมูลผักและผลไม้

ผักและมันริมห้วยเสนง บ้านหนองใหญ่ 14 ชนิด ซึ่งจะมีข้อมูล ชื่อภาษาท้องถิ่น ชื่อภาษาไทย ลักษณะการกิน ฤดูกาล ที่ออก มีดังนี้ ผักก้าน้ำ ได้แก่ ผักหนาม บวบก ผักแว่น บัว มันกลอย คีล ต้น บอล ตะเถาะ ดอกกระเจียว เปราะ ปะติ หวาย มันเทียน มันหมู มันน้ำ กลอย ผักไม้ยืนต้น ได้แก่ กระโดนน้ำ สะเม็ค อีลอค คั่ว สะเดา กันกริ้ว ชะลูด ลีบ ผักหวาน ป่า ส้มโง่ ใบหญ้านาง ตะลุมเป ปะเปรอ ปีกา มะสัง จีเห็ด

5) ข้อมูลเห็ดริมห้วยเสนง

ข้อมูลเห็ดริมห้วยเสนงบ้านหนองใหญ่ 10 ชนิด ชนิดที่ 1 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐจันท ชื่อภาษาอีสาน เห็ดโค ชนิดที่ 2 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐกันโจร์ ชื่อภาษาอีสาน เห็ดปลวกดราบ ชนิดที่ 3 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐกันโจร์เบน ชื่อภาษาอีสาน เห็ดปลวกน้อย ชนิดที่ 4 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐเชอ ชื่อภาษาอีสาน เห็ดบด ชื่อภาษาไทย เห็ดขอน ชนิดที่ 5 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐมะเขว ชื่อภาษาอีสาน เห็ดแปง ชนิดที่ 6 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐจันเรน ชื่อภาษาอีสาน เห็ดจิกะเคื่อน ชนิดที่ 7 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐคิมะรุ ชื่อภาษาอีสาน เห็ดน้ำ ชนิดที่ 8 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐโฝะ ชื่อภาษาอีสาน เห็ดเผาะ ชนิดที่ 9 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐจุม ชื่อภาษาอีสาน เห็ดเผิง ชนิดที่ 10 ชื่อภาษาท้องถิ่น ประเสริฐกะโงก

6) ข้อมูลอันลึง (วังปลา)

อันลึงหรือวังปลา เป็นที่อยู่อาศัยของปลาซึ่งชาวบ้านมักเรียกกันเป็น "อันลึง" ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันอันลึงหรือวังปลามีความเปลี่ยนแปลงไปมากเนื่องจากการไหลของน้ำทำให้มีขนาดใหญ่ โกง

เล็ก ขึ้น ไม่เท่ากัน ทำให้มีปลาหลายชนิดอาศัยอยู่ตามอันลิ่งหรือวังปลาไม่เหมือนกันบางอันลิ่งมีปลา
มาก บางอันลิ่งมีปลาน้อย ทั้งนี้การศึกษาเรื่องอันลิ่งหรือวังปลาช่วยให้เรารู้ถึงที่อยู่อาศัยของปลา เป็น
การอนุรักษ์พันธุ์ปลาให้อยู่ในเขตลุ่มน้ำห้วยเสนง ซึ่งมีทั้งหมด 10 อันลิ่ง ดังนี้

- 1.อันลิ่งตรง อยู่ทางเหนือติดถนนสุรินทร์- ช่งจอม
- 2.อันลิ่งเยี่ยง อยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านสตึง
- 3.อันลิ่งเยี่ยง อยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านหนองใหญ่
- 4.อันลิ่งสองหอง อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านหนองใหญ่
- 5.อันลิ่งเจรีย อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านหนองใหญ่
- 6.อันลิ่งเพอะดัก อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านหนองใหญ่
- 7.อันลิ่งสวาย อยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านหนองใหญ่
- 8.อันลิ่งตาเสียว อยู่ที่ทำนบบ้านสำโรง ทางทิศใต้ของหมู่บ้านหนองใหญ่
- 9.อันลิ่งตาเย็บ อยู่ที่ทำนบใหม่หรือที่ทิศใต้ของหมู่บ้านหนองใหญ่
- 10.อันลิ่งคา อยู่ติดท่าเลเฉียงสัตว์ ทางทิศใต้ของหมู่บ้านหนองใหญ่

5.3 แหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงบ้านหนองใหญ่

แหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ มีอยู่ 7 จุด 12 เนื้อหา

1) จุดเรียนรู้ระบบนิเวศป่าริมน้ำ เพื่อเด็กและเยาวชนให้เกิดการเรียนรู้ ป่าริมน้ำ หรือระบบนิเวศ
ป่าริมน้ำ ที่เป็นป่าเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มีพันธุ์ไม้ สมุนไพร เห็ด ผักพื้นบ้าน ซึ่งในอดีตป่าริมน้ำจะ
พบได้ทั่วไปในลำน้ำห้วยเสนง ปัจจุบันระบบนิเวศป่าริมน้ำห้วยเสนงที่มีความอุดมสมบูรณ์เหลือน้อยลง
เพราะการบุกเบิกป่าริมน้ำมาทำพืชเศรษฐกิจ ระบบนิเวศป่าริมน้ำถ้าคงความอุดมสมบูรณ์ พืชผัก
ธัญญาหาร ก็จะกลับคืนสู่ลำน้ำห้วยเสนง

การเรียนรู้ในจุดนี้จะแบ่งเด็กออกตามผู้รู้แล้วเดินตามเส้นทางที่ผู้รู้จัดทำไว้ ผู้รู้จะบอกชื่อต้นไม้
ผัก ผลไม้ ดิน น้ำ ป่า ให้เด็กจดบันทึก เป็นภาษาท้องถิ่นเขมรและภาษาไทย เพื่อนำข้อมูลมาสรุปร่วมกัน

2) จุดเรียนรู้เรื่องอันลิ่งเจรียและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ถึง
ความสำคัญของลุ่มน้ำห้วยเสนง และประวัติความเป็นมาของวังปลา อันลิ่งเจรียในอดีตมีคันเจรีย(คัน
ไทร) 2 คัน เป็นที่มาของอันลิ่งเจรีย มีความลึก ประมาณ 4 เมตร กว้าง 8 เมตร ยาว 100 เมตร มีพันธุ์ไม้

พืชผักหลากหลายชนิด อยู่ริมตลิ่ง รวมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของปลาหลากหลายชนิด ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มาก ชาวบ้านหนองใหญ่ บ้านสตึง บ้านลำโรง ฯลฯ ได้อาศัย แหล่งน้ำนี้ทำมาหากิน

จุดเรียนรู้นี้จะ ได้เรียนรู้ข้อมูลจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แต่อันลี้ลับเจริยในปัจจุบัน ความอุดมสมบูรณ์เหลือน้อย ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ไม้ พันธุ์ปลา มีจำนวนลดลงมาก จึงต้องมีมาตรการอนุรักษ์แหล่งน้ำแห่งนี้ให้มีความอุดมสมบูรณ์เหมือนในอดีตกาล

3) จุดการเรียนรู้เรื่องปลาแม่น้ำและพันธุ์ปลา เพื่อให้เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่อง ปลาแม่น้ำ และพันธุ์ปลา ปลาแม่น้ำในอดีต คายายเคยเล่าว่าปลาแม่น้ำทุกปี ในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์ จนถึงเดือนเมษายน ปลาจะเมามากทั้งปลาใหญ่ ปลาเล็ก สาเหตุของปลาเมา เกิดจากคัมไม้ริมตะลิ่ง ผลัดใบตกลงในน้ำในช่วงเดือนธันวาคม ใบไม้เเน่เกิดแก๊สในน้ำบวกับกลางวันอากาศร้อน กลางคืนมีฝนตก ตอนเช้าปลาจะเมาประมาณ 6 โมงเช้า จนถึงประมาณ 9 โมง จากนั้นปลาก็เริ่มห่างเมา

ปัจจุบันปลาเมาได้ปรากฏขึ้นอีก เมื่อ พ.ศ.2552 ได้เกิดปลาเมาประมาณ 2 ครั้ง ในตอนเช้า เพราะความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเริ่มกลับมาอีกครั้ง และได้เรียนรู้พันธุ์ปลาในห้วยเสนงบริเวณบ้านหนองใหญ่มีที่ชนิดที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัย

4) จุดเรียนรู้เครื่องมือการทำมาหากินและการจับปลากลุ่มน้ำห้วยเสนง เพื่อให้เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องเครื่องมือในการจับปลาของชาวบ้านตั้งแต่โบราณมีดังนี้ แหใช้ในการหว่าน มีขนาดตั้งแต่ 1-4 เซนติเมตร สวิงใช้ช้อนในริมห้วยตอนปลาเมา อวนใช้กันปลาเมื่อหว่านแห ไซใช้ใส่ปลาน้ำไหลมอง ใช้หากินตลอดทั้งปี สุ่มใช้ครอบหาปลาตามริมห้วย และได้เรียนรู้วิธีการจับปลาและพื้นที่การจับ พื้นที่หน้าทำนบเป็นช่วงน้ำหลาก เวล่าน้ำขึ้น พบปลาทุกชนิด หน้าทำนบ เป็นแหล่งปลาอุดมสมบูรณ์มาก เพราะว่าปลาชอบมาหากินตลอดปี ในช่วงที่น้ำลดปลาจะมากินไม่ว่าปลาขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ การเรียนรู้ในจุดนี้ได้เรียนรู้ถึงเครื่องจริงและได้ลงมือทดลองจริง

5) จุดเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและเกิดความรักในท้องถิ่น วัฒนธรรม และประเพณีของคนใต้ เช่น ประเพณีสิบสองเดือน ประเพณี และได้เรียนรู้ภาษาท้องถิ่น เขมรในพื้นที่ของชุมชน นักเรียนเกิดความสนใจที่จะฝึกปฏิบัติและสืบทอดศิลปะ ประเพณีท้องถิ่น เหล่านั้น ครูภูมิปัญญาในชุมชนร่วมกันถ่ายทอดศิลปะ ประเพณีต่างๆ แก่นักเรียน สรุปผล

6) จุดการเรียนรู้ผลไม้ริมน้ำและผักริมน้ำห้วยเสนง เพื่อให้เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องผลไม้เป็นผลไม้ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำ และแบบเถาวัลย์ เป็นผลไม้ปลอดสารเคมี หรือปลอด

สารพิษ จากการวิจัยพบผลไม้อยู่ 38 ชนิด ได้แก่ ขาเมา กระเรียล ลูกยางป่า มะไฟ กระถัน ลำควน หว่า แซ
เมื่อน ปรุช ตะย้ง ลำเปือร องุ่นป่า ตะคร้อ กีบกะคาม สะเคาะสะคอร ตะกอ มะม่วงป่า ปะเป็ลย ตะบอย
ตะกุด บังเกีว ลูกโคลด มะเคื่อ มะตูม มะกอกป่า มะขามป้อม พักทอง ลูกพลูป่า ลูกตะขบป่า กุมพะนิง
บายแบก เล็บแมว หมาคองเจ้ม ตะลัด จบก ตะลวก ตาลโคนค มะเฟือง

และนักเรียนได้เรียนรู้เรื่องผักกิมน้ำห้วยเสนง บริเวณตำบลหนองใหญ่ จากการวิจัยพบว่า มี 34
ชนิด แบ่งออกเป็น 2 ชนิด ผักกิมน้ำ ได้แก่ ผักหนาม บัวบก ผักแว่น บัว มั่นกลอย คีล ต้นบอด ตะเถาะ
ดอกกระเจียว เปราะ ปะติ หวาย มั่นเทียน มั่นหมู มั่นน้ำ กลอย ผักไม้ยืนต้น ได้แก่ กระโดนน้ำ สะเม็ด อี
ลอก คิ้ว สะเคา กันกริ้ว สะลูด ถีบ ผักหวาน ป่า ส้มโอมง ใบหญ้านาง ตะลมเป ปะเปรอ ปีกา มะสัง
จีเหล็ก การเรียนรู้เรียนรู้จากพื้นที่จริงโดยมีวิทยากรผู้รู้ในชุมชน

7) จุดเรียนรู้เรื่องสมุนไพร เด็กนักเรียนจะได้เรียนรู้เรื่องสมุนไพร จากการลงสำรวจพื้นที่เขต
บริเวณกลุ่มน้ำห้วยเสนง ตำบลหนองใหญ่ พบสมุนไพรมีมากมาย บางอย่างเป็นยาชั้นเอกและเป็นยา
สมุนไพรชาวบ้าน สมุนไพรที่พบมีอยู่ 76 ชนิด ได้แก่ กระกรอ กระจอ กระดัง กังพลั่ว กรุนเวียะ กลวง
กรวงขโมล กีบกะคาม กะพวนดี แกลงกวง จะลูช จังกรองสวา สะเนอะตูม สะเนอะปรี สะมวง สะโม
บาย เหมอเขียว ตะเถาะ เหมอเต๊ะ คากีวล เคาะกรับบี้ กันตูดปรี กุมพะนิง จะเมาะ ตะมุง สะเบาว์ พะนูล
พะเนออังแกบ รันแดง สะนาย สะมอง ตำรอง อาเลอะ สะลอง กันตรู งบ บายแบก โย ระกา ตระมุง
ตะแบก ตระเมื่อน ตะโลก ตะบุงเค็ง ตะเมิล ตะลัด ตะเล่ง คัลโลงจรุกเอิท ปอเลื่อ ทะแมงยา บะคอ บาท
ปะเคิล บาปรี ใบจุน ใบสะเนอะ ปะเปรอย ปันรอก ประเปรอะ ปรีกา ปริง ปรัมแปรกกलय เปรีयरปรี เสา
สรร ปะคื่อ ปูลเวียก เปริง เสาะเนียง พนกอังแกบ พลุสังเลร์ เวือรเมาะ คะเนิง สะกรอม สะล่อง

สรรพคุณของยาสมุนไพรมีอยู่ 28 ชนิด ได้แก่ สมุนไพรเป่าแรกเกิด ยาแก้กลากเกลื้อน ยาแก้
ร้อนใน ยาแก้สตรียูไฟไม่ได้ ยาแก้ท้องอืด ยาแก้พิษสำแดง ยาแก้พิษงูกัด ยาแก้ไม่มีนมให้ลูก ยาแก้โรค
นี้ ยาแก้โรคมะเร็ง ยาแก้โรคเอดส์ ยาประคบกระดูกหัก ยาแก้กระสย ยาปิดแผลสด ยาแก้โรคฝีชาน ยา
แก้ริดสีดวงทวาร แก้ตาลขโมย ยาแก้พิษหรือเบื่อ ยาแก้บาดเจ็บสาหัส ยาแก้เรื้อยะ ยาแก้หอบ ยาแก้ผดผื่น
ยาแก้หน้ามีดตามัว ยาเบื่อใช้กำจัดเหาหัวควาย ยาแก้งูสวัด

5.4 ผลจากการจัดทำหลักสูตร

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องระบบนิเวศกลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ มีอยู่ 7 หลักสูตร คือ

1) หลักสูตรระบบนิเวศป่าริมน้ำ

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องของท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
ระบบนิเวศป่าริมน้ำ	-ป่าริมน้ำคืออะไร -ระบบนิเวศป่าริมน้ำ -ป่าริมน้ำในอดีต -ปัจจุบัน - ป่าริมน้ำกับคน	-นายสังวาล สมานทอง -นายสมชาย ไกรเกท	ป่าริมน้ำห้วยเสนง บริเวณสะพานบ้าน ตำโงงเป็นพื้นที่ยังคง อุดมสมบูรณ์

2) หลักสูตรอันลึงจเรียและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องของท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
อันลึงจเรียและเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	-ประวัติความเป็นมา -ปัญหาที่เกิดขึ้น -ความสำคัญ -แนวทางการทำเขต อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ	-นายสังวาล สมานทอง -นายถวิล สัมมานนท์ -นายบุญเกื้อน สายแสง จันทร์	อันลึงจราง(ต้นไข) , อันลึงจพะตึก,อันลึง ตาเย็บ

3) หลักสูตรปลาแม่น้ำและพันธุ์ปลา

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องของท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
ปลาแม่น้ำและพันธุ์ปลา	-ปลาแม่น้ำ -สาเหตุปลาแม่น้ำ -พันธุ์ปลา -ชื่อท้องถิ่น-ชื่อไทย	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายสมนึก สัชชานนท์	อันลึงจราง(ต้นไข) , อันลึงจพะตึก,อันลึง ตาเย็บ

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรกลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้
ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

4) หลักสูตรเครื่องมือการทำมาหากินและการจับปลาลุ่มน้ำห้วยเสนง

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อผู้มีปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องของท่านท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อผู้มีปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
เครื่องมือการทำมาหากินและการจับปลาลุ่มน้ำห้วยเสนง	- เครื่องมือทำมาหากินแบบโบราณ - วิธีการจับปลาโดยเครื่องมือ - พื้นที่การหาปลา	-นายอุทา สัชชานนท์ -นายสังวาล สมานทอง -นายบุญจันทร์ สายรัตน์ -นายประนอม นิเลียง	อันลิ่งตรง(ต้นไข) , อันลิ่งพะตึก,อันลิ่งตาเย็บ

5) หลักสูตรตำนานประวัติศาสตร์

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อผู้มีปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องของท่านท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อผู้มีปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
ตำนานประวัติศาสตร์	-ประวัติความเป็นมาของชุมชน -ถิ่นฐานเดิมของชุมชน -การอพยพย้ายถิ่นฐาน -การประกอบอาชีพของชุมชน -หลักเขตชุมชน	-นายชัยวัฒน์ บุญญศิริ -นายองอาจสัชชานนท์ -นายเอีย สัชชานนท์ -นายสมชาย ไกรเกท	หลักเขตเก่าโบราณ

6) หลักสูตรผลไม้ริมน้ำและผักริมน้ำห้วยเสนง

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องของท่านท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
ผลไม้รึมน้ำและผัก รึมน้ำห้วยเสนง	-ผลไม้ -ผักรึมน้ำ -การกินและการ ประกอบอาหาร -ฤดูที่มีผล	-นางสาววงศ์ -นางวันเพ็ญ -นางจิราพร	ห้วยเสนงบางจุด

7) หลักสูตรสมุนไพร

โครงสร้าง /สาระเนื้อหา /ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม /แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร

เรื่องของท่านท้องถิ่น	สาระเนื้อหา	ชื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือนักวิจัยประจำกลุ่ม	แหล่งเรียนรู้ของหลักสูตร
สมุนไพร	-ชื่อสมุนไพร -ชื่อไทย -ชื่อเขมร -การรักษาโรค - การสุมนา	-นายพอน อายิ่งยง	บริเวณรึมน้ำห้วยเสนงตรง นาครุทอ นาคาเคื่อน

5.5 ผลจากการนำเสนอหลักสูตรและแนวทางของหลักสูตร

ร่างหลักสูตรที่ทางโรงเรียนยกางดั่งนี้

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โครงการสำรวจป่ารึมน้ำห้วยเสนง

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม หน่วย ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม เรื่องชีวิตสัตว์รึมน้ำห้วยเสนง

มาตรฐาน ว.2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยา ศาสตร์สื่อสาร สิ่งเรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว.2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศและโลกนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อย่างยั่งยืน

โครงสร้างรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โครงการสำรวจป่าริมห้วยเสนง

สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม หน่วย เรื่องภูมิป่าริมน้ำห้วยเสนง

มาตรฐาน ว.2.1 เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยา สิ่ง เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

มาตรฐาน ว.2.2 เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศและโลกนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น อย่างยั่งยืน

5.6 ผลจากการทดลองหลักสูตรในแหล่งเรียนรู้

จากการจัดกิจกรรมหลักสูตรระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ ผ่านแหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่มน้ำห้วยเสนง ในส่วนของชุมชนในตำบลหนองใหญ่ พบว่าผู้เข้าร่วมในงานเปิดแหล่งเรียนรู้ ชุมชนส่วนใหญ่พึงพอใจในการจัดทำแหล่งเรียนรู้ผ่านหลักสูตรระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนง โดยที่ เกิดขึ้นจากชุมชนที่ได้ทำงานวิจัย และชุมชนตำบลหนองใหญ่ก็ได้รับรู้กระบวนการทำหลักสูตรและ แหล่งเรียนรู้ทุกขั้นตอน ตั้งแต่จัดทำโครงการ นำเสนอข้อมูลกับชุมชนเรื่องงานวิจัย และนำเสนอการ จัดทำแหล่งเรียนรู้ จนมาถึงการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้

ในส่วนนี้นักเรียนพบว่า จากการประเมินพบว่า นักเรียนมีความสนใจในการศึกษาข้อมูลจาก ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือผู้รู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น ข้อมูลเรื่องป่าริมน้ำ

ข้อมูลวังปลา ข้อมูลเขตอนุรักษ์ ข้อมูลพันธุ์ปลา ข้อมูลเครื่องมือทำมาหากินของชุมชน นักเรียนสามารถนำความรู้ที่วิทยากรมาปรับใช้ในการทำมาหากินกับกลุ่มน้ำ เพราะข้อมูลที่ให้มีทั้งข้อมูลสภาพปัญหา และข้อมูลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร นักเรียนสามารถนำข้อมูลนี้ไปเผยแพร่ต่อได้ และข้อมูลต้นไม้สมุนไพร ผัก ผลไม้ ก็เป็นข้อมูลที่ให้เด็กได้เรียนรู้ความสำคัญและความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนง ควรแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ลูกหลาน และข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านของตนเองว่าเกิดมาได้อย่างไร

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ผ่านหลักสูตรระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ สามารถตอบสนองกับชุมชนและนักเรียนในพื้นที่ แต่ก็ขึ้นอยู่กับการปัจจัยหลายๆอย่าง เช่นครูผู้สอนต้องกล้านำเสนอมากกว่าเดิม กล้าใช้ภาษาท้องถิ่นอย่างมั่นใจ เพื่อให้หลักสูตรนี้เกิดผลระยะยาวต่อไปในอนาคต

5.7 สิ่งที่ได้ดีจากการปฏิบัติงานของนักวิจัย

- 1) ได้สะท้อนกระบวนการเรียนรู้ของทีมวิจัยการทำงานวิจัยในลุ่มน้ำห้วยเสนงที่ได้ปฏิบัติ
- 2) ได้ประสบการณ์ในการทำงาน สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้กับชุมชนและ ผู้อื่นได้
- 3) นักวิจัยมีความก้าวหน้ากล้าพูดกล้าทำเพื่อประโยชน์ในชุมชนได้อย่างมีส่วนร่วม
- 4) เกิดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเรื่องระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงและเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในตำบลหนองใหญ่
- 5) ทำให้ชุมชนมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณลุ่มน้ำห้วยเสนงและระดมแนวคิดสร้างสรรค์ร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยกัน

5.8 สาเหตุที่ได้ดี

- 1) ทุกส่วนในชุมชนให้ความร่วมมือในกระบวนการทำงานวิจัย เห็นความสำคัญของงานวิจัย
- 2) สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ฝ่ายพัฒนาท้องถิ่น จังหวัดสุรินทร์ให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำงานวิจัย และให้คำแนะนำ
- 3) ทีมวิจัยมีความตระหนักเห็นคุณค่าในการทำงานวิจัย และมีความเสียสละเพื่อที่จะเป็นแนวทางพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- 4) บริบทพื้นที่ในชุมชนเอื้อต่อการทำงานวิจัย
- 5) มีการประชุมวางแผนทุกครั้ง ทีมวิจัย พี่เลี้ยง และชุมชนร่วมกัน

6) มีกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนได้ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทพื้นที่

5.9 การขยายผลของนักวิจัยในพื้นที่

จัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ ได้รวบรวมองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากโครงการ ศึกษาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

ซึ่งคู่มือเล่มนี้ ได้นำข้อมูลองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย มาอธิบายประกอบกับรูปภาพที่สวยงามไว้อย่างน่าสนใจ ซึ่งสามารถสื่อความหมายให้ผู้ศึกษาในแหล่งเรียนรู้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย ผู้ศึกษาสามารถใช้เป็นคู่มือในการนำไปยังจุดศึกษาหรือแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ กำหนดแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ไว้ 1 เส้นทาง 12 จุดเรียนรู้

คู่มือแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงตำบลหนองใหญ่ จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ตำบลหนองและเด็กเยาวชนทั่วประเทศ ทั้งผู้คนทั่วไปที่มาเยี่ยมชมที่มีความสนใจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะส่งผลให้เกิดความตระหนักรู้ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะมีการนำแนวคิดและวิธีการนี้ ขยายออกไปยังท้องถิ่นอื่นๆอย่างกว้างขวาง

5.10 อุปสรรคในการการทดลองปฏิบัติงาน

1) การประชุมในแต่ละครั้งที่ทีมวิจัยมาไม่ครบองค์ประชุม ไม่สามารถที่จะชี้แจงกระบวนการให้ทราบได้ทั้งหมดเป็นอุปสรรคในการทำงานและการวางแผนบทบาทหน้าที่ เช่น นักวิจัย 1 คน รับบทบาทมากเกินไปความสามารถของตนเอง

2) การเป็นวิทยากรกระบวนการของทีมวิจัยยังไม่สามารถที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาศึกษาให้เข้าใจได้ เนื่องจากภาษาในการสื่อสารยังไม่ได้ (ภาษาไทยกับภาษาท้องถิ่น)

3) นักวิจัยบางส่วนยังไม่ทราบชื่อพันธุ์ไม้ พืชสมุนไพร และพันธุ์สัตว์ รู้เฉพาะบางส่วน

5.11 สาเหตุของการเกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

- 1) ทีมนักวิจัยมีการทำความเข้าใจกับความรู้และการเข้าถึงแบบน้อยมากบางส่วนไม่เข้าใจบางส่วนเข้าใจ ว่าเรากำลังทำอะไรอยู่
- 2) การประสานงานและการเป็นวิทยากรกระบวนการ/ทีมวิจัยมีปัญหาเรื่องขอการสื่อสารกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาเรียนรู้บางส่วนไม่เข้าใจในภาษาท้องถิ่น
- 3) ทีมวิจัยไม่มีเวลาสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการได้
- 4) ฤดูกาลเป็นอุปสรรคในการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงฤดูฝนไม่สามารถลงพื้นที่เก็บข้อมูลได้ เพราะมีน้ำเยอะ

5.12 ข้อเสนอแนะวิธีป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

- 1) จัดกระบวนการอบรมฝึกทักษะให้ทีมวิจัยในด้านวิทยากรกระบวนการ เพื่อที่จะสามารถสื่อสารความได้ชัดเจน เป็นที่เข้าใจแก่ผู้ที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้
- 2) การวางแผนควรเริ่มด้วยการกำหนดหรือรู้เป้าหมายปลายทางชัดเจน เลือกเส้นทางที่จะเดินทางไปยังที่หมายร่วมทั้งแบ่งบทบาทหน้าที่ทำให้เกิดความชัดเจนขึ้น
- 3) สรุบทบทเรียน ทบทวนกระบวนการและหาทางแก้ไขต่อไปในอนาคต

5.13 ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรกระทำเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา

- 1) ปรับความเข้าใจกระบวนการดำเนินงาน และวางทางทิศทางการพัฒนางานวิจัย
- 2) พัฒนาเส้นทางในการเรียนรู้ทั้ง 12 จุดเรียนรู้ และจัดทำสื่อการนำเสนอ
- 3) ให้ความสำคัญกับคน สร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วมในการทำงาน
- 4) หาแนวทางพัฒนาการต่อยอดงานวิจัยเพื่อยกระดับองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้าสู่หน่วยงานและสถานศึกษา

5.14 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

1) ทีมวิจัยยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ต้องการกระบวนการ หนุนเสริมเพื่อต่อยอดจากแหล่งเรียนรู้ เพื่อยกระดับต่อไป

2) การจัดเก็บข้อมูลจากชุมชน ผู้เก็บข้อมูล จดบันทึกไม่ละเอียด ได้ข้อมูลไม่สมบูรณ์ ต้อง กลับไปเพิ่มเติมข้อมูล

บรรณานุกรม

- ทองเหลือง บุญพร้อม. (ม.ป.ป.). พจนานุกรม ภาษาไทย-เขมรถิ่นไทย-เขมรกัมพูชา-อังกฤษ
บุรีรัมย์: เรวัตการพิมพ์.
- มงกุฎ แก่นเดียว. ทองคำแห่งภูมิปัญญา ว่าด้วยศัพทานุกรม และคำอธิบายเกี่ยวกับการแพทย์
พื้นบ้านไทย-ลาว-เขมร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: องค์การทหารผ่านศึก.(2535).
- ยศ สันตสมบัติ และคณะ. นิเวศวิทยาชาติพันธุ์ ทรัพยากรชีวภาพและสิทธิชุมชน. เชียงใหม่:
บริษัทวิทอินดีไซด์ จำกัด, 2547.

ภาคผนวก

ป้ายชื่อกรณีปัญหาท้องถิ่นหรือผู้รู้

รณรงค์เผยแพร่ผ่านหนังสือเล่มเล็ก

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้
ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

Voice of The Voiceless

บอกรัตนอักษร เรียนรู้มัน เรียนตนอักษร
ประชาชนต้องกำหนดอนาคตตัวเอง

รายงานเด่น

Voice of The Voiceless

"แหล่งเรียนรู้บ้านหนองใหญ่" จุดเริ่มต้นเพื่อการ อนุรักษ์ลุ่มน้ำห้วยเสนง

ติดตามการจัดทำแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงและการเข้ามาใช้ประโยชน์ของคนในชุมชน ที่ลุ่มน้ำห้วยเสนงตอนกลาง บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ “ลุ่มน้ำห้วยเสนง” ถือได้ว่าเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดสุรินทร์ มีต้นน้ำอยู่ที่บริเวณด้านหลัง เขาโต๊ะ ในเขตตำบลบักได กิ่ง อ.พนมดงรัก ผ่าน อ.กาบเชิง อ.ปราสาท และ อ.เมือง ก่อนไหลลงแม่น้ำชีที่บ้านโคกจ๊ะ ต.ท่าสว่าง อ.เมือง จ.สุรินทร์ ให้ชาวสุรินทร์ได้ใช้ประโยชน์ ทั้งในชีวิตประจำวัน เกษตรกรรม ตลอดจนนำมาผลิตน้ำประปาส่งให้คนเมืองและการอุตสาหกรรม นับเป็นเวลายาวนาน ที่ห้วยเสนงได้ไหลลงจากเทือกเขาทางทิศใต้ลงสู่พื้นราบในทิศเหนือ มาหล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในจังหวัดสุรินทร์ เช่นเดียวกันกับ “ชุมชนบ้านหนองใหญ่” ชุมชนเล็กๆ ใน อ.ปราสาท ที่มีลำห้วยเสนงไหลผ่านและสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับฐานทรัพยากรของชุมชน

บริเวณนี้ เรียกรวมน้ำว่า ลุ่มน้ำห้วยเสนงตอนกลาง ซึ่งลักษณะของลำห้วยจะไม่ลึกและกว้างมากนัก โดยจะไหลคดเคี้ยวไปตามที่ราบ ส่วนริมตลิ่งห้วยเสนงก็เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้ริมน้ำ อาทิเช่น กระโดน น้ำ ตันหูลิง ลำดวน ไม้ ฯลฯ รวมถึงต้นไม้ใหญ่จำพวก ยางนา ประดู่ สะแบง ไทร ฯลฯ ขึ้นเต็มไปหมดทั้งสองฝั่ง ช่วยยึดเกาะดินไม่ให้พังทลายลงไปกลบลำห้วยจนตื้นเขิน และยังสร้างระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชและสัตว์นานาชนิด นอกจากนี้หน้าฝนน้ำก็จะไม่ไหลรุนแรงและท่วมมากจนเกินไป หน้าแล้งก็ยังพอมีน้ำไว้ได้ใช้และสามารถจับสัตว์น้ำได้ตลอดทั้งปี

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้อต่อการเข้ามาใช้ประโยชน์ ชาวชุมชนหนองใหญ่ก็ได้เข้ามาใช้ประโยชน์อย่างใกล้ชิด กระทั่งแยกออกไปตั้งหมู่บ้านริมตลิ่งของห้วยเสนง เรียกว่า “หมู่บ้านสตึง” ซึ่งแปลว่า คู่มบ้านลำห้วย มีวิถีชีวิตที่ผูกพันซึ่งกันและกัน ได้กิน ได้ใช้ ดำรงชีวิตอยู่กับลำน้ำห้วยเสนงของชุมชนแห่งนี้

ทว่าปัจจุบัน สถานการณ์ในพื้นที่ตำบลหนองใหญ่กำลังมีกระแสคุกคามจากแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยการขุดลอกลำห้วยที่มุ่งหวังเพียงเพื่อต้องการเพิ่มปริมาณของน้ำเพียงอย่างเดียว ไม่สนใจว่าการขุดลอกจะทำให้พืชผักและต้นไม้ริมตลิ่งถูกทำลาย ก่อให้เกิดการพังทลายของดินทับถมลำห้วย รวมถึงทำให้คนและสัตว์ใช้ประโยชน์จากน้ำยากยิ่งขึ้นเพราะตลิ่งที่สูงชัน ซึ่งจะกลายเป็นผลกระทบที่รุนแรงกับสภาพแวดล้อมและทำให้มีการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศนานาใหญ่ทีเดียว

เมื่อมองเห็นภัยคุกคามชีวิตความเป็นอยู่ ชาวบ้านจึงพยายามที่จะค้นหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหานี้ หนึ่งคือการประชุมหารือกัน แสวงหาประชามติร่วมกันที่จะไม่ให้มีการขุดลอกหนองน้ำ และอีกแง่หนึ่งคือการรวมกลุ่มชนกันอนุรักษ์ลุ่มน้ำห้วยเสนงอย่างเข้มข้นด้วยการสร้างทางเลือกในการจัดการลุ่มน้ำด้วยตัวของชุมชนเองอย่างยั่งยืน

นายสมชาย ไกรเกท ผู้ใหญ่บ้านหนองใหญ่ กล่าวว่า “ที่ยังมีป่าเหลืออยู่มากเท่าทุกวันนี้ก็เพราะชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์ป่า และเมื่อชาวบ้านทราบว่าจะมีโครงการมาขุดลอกลำห้วยเสนง ยิ่งทำให้เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์ห้วยเสนงมากขึ้น จนนำไปสู่การทำประชามติหมู่บ้านเพื่อหาความเห็นร่วม

ในการจัดการทรัพยากรของชุมชน ซึ่งมีคติออกมาว่าไม่ให้มีการขุดลอกลำห้วยเสนาง รวมทั้งตกลงกันว่าไม่ให้มีการตัดไม้ใหญ่ริมตลิ่งและกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำอีกด้วย”

กิจกรรมและกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ลุ่มน้ำห้วยเสนางที่บ้านหนองใหญ่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งการค้นหาคำความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ในลำน้ำห้วยเสนาง และยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน รวมถึงพัฒนาและต่อยอดเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ในชุมชนต่อไป

และเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2553 ที่ผ่านมา ได้มีกิจกรรมนำกลุ่มเด็กและเยาวชนจากโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ชั้น ป.4-6 และนักเรียนชั้นม.1ของโรงเรียนประสาทวิทยาคาร พร้อมด้วยคณะครูเข้าไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนาง 12 จุด ประกอบด้วย ระบบนิเวศป่าริมน้ำลำห้วยเสนาง เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ พันธุ์ปลา เครื่องมือหาปลา วิธีการหาปลา ผักริมน้ำ ผลไม้ริมน้ำ พันธุ์ไม้ริมน้ำ สมุนไพร

นอกจากนี้ยังมีจุดเรียนรู้ที่เป็นบริบทเฉพาะของชุมชนหนองใหญ่ อย่างแหล่งที่เรียกว่า “อันलग” ซึ่งเป็นภาษาเขมรสุรินทร์แปลว่าวังน้ำที่ลึกกว่าระดับความลึกทั่วไปของห้วย ซึ่งมีอยู่หลายแห่งในลุ่มน้ำห้วยเสนางช่วงนี้ หรือแหล่งปลาแม่น้ำที่ในช่วงหน้าร้อนถ้าหากเกิดมีลมหนาวแทรกมาหรือมีฝนตก ทำให้อากาศเปลี่ยนแปลง ปลาจะเกิดอาการเมาน้ำ ลอยตัวอยู่บนผิวน้ำจำนวนมากไม่ว่าตัวเล็กหรือตัวใหญ่ และยังมีหลักหินโบราณ ที่จัดให้เป็นจุดเรียนรู้ประวัติศาสตร์หลักหินที่เชื่อมโยงไปถึงการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านที่นี่

ทั้ง 12 จุดเรียนรู้ ถือตัวอย่างรูปธรรมของการลุกขึ้นมาใส่ใจในเรื่องของทรัพยากรในชุมชนของชาวบ้าน และเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูให้มีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งมีการวิจัยด้วย

กระบวนการของชาวบ้านเองที่ได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นชุดความรู้ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ในโครงการ“ศึกษา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์”

นายบุญเกื้อน สายแสงจันทร์ ชาวบ้านบ้านหนองใหญ่ กล่าวว่า “พยายามนำชาวบ้านมาช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรไว้ ทั้งเรื่องระบบนิเวศ เรื่องผักและพันธุ์ไม้ เรื่องพันธุ์ปลา เพื่อทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ไม่ให้มีการขุดลอกทำลายเพราะจะทำให้ทรัพยากรหมดไป จึงพยายามพาชุมชนมาร่วมกันทำให้สิ่งเหล่านี้อยู่ต่อไป เพราะถ้าเราไม่ทำ ก็ไม่มีใครทำ มันยิ่งแต่จะหมดไป ต้องพวกเราทำเท่านั้นที่จะทำให้ทรัพยากรของชุมชนยังอยู่ได้”

อ.เจริญ ทังบุญ อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ ที่ควบคุมดูแลเด็ก ๆ มาร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงครั้งนี้ กล่าวว่า “เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และก็อยากปลูกฝังให้นักเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรมแบบนี้ เพราะเด็ก ๆ น่าจะสนุกและได้ความรู้เพิ่มเติมด้วยที่จะช่วยให้เด็ก ๆ สามารถนำไปพัฒนาเพื่อสร้างความเข้าใจในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งโรงเรียนทุกแห่งน่าจะต้องจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ที่บรรจุกิจกรรมเหล่านี้เข้าไปด้วย”

กระบวนการเรียนรู้เริ่มต้นด้วยการบรรยายถึงลักษณะทั่วไปของลุ่มน้ำห้วยเสนงและจุดเรียนรู้ทั้ง 12 จุด จากนั้นจึงได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีพี่เลี้ยงประจำกลุ่มที่จะพาเดินทางไปเรียนรู้จากวิทยากรประจำจุดต่างๆ

บรรยากาศเป็นไปอย่างสนุกสนาน แม้แต่ละจุดจะไกลกันพอสมควร ทั้งหมดต้องเดินไปท่ามกลางแดดร้อนของเดือนมีนาคม แต่นักเรียนที่เข้าร่วมก็ยังคงให้ความสนใจในสิ่งที่วิทยากรเล่าให้ฟังเกี่ยวกับ

ประวัติศาสตร์และความสำคัญของลุ่มน้ำห้วยเสนง รวมถึงซักถามในเรื่องที่ไม่เข้าใจ นอกจากนี้เด็กๆ หลายคนเคยเข้ามาหาปลากับพ่อแม่ ก็จะรู้จักพันธุ์ไม้ริมน้ำและแหล่งหาปลาในห้วยเสนง ซึ่งก็ช่วยอธิบายและตอบคำถามของเพื่อนๆ ที่ยังไม่เข้าใจได้อีกแรงหนึ่ง สร้างความครึกครื้นในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

คณะศึกษาเรียนรู้ได้พักกินข้าวเที่ยงในจุดเรียนรู้ที่ 9 เรื่องผลไม้ริมน้ำ ก่อนที่ช่วงบ่ายจะไปเรียนรู้ต่ออีก 3 จุด รวมระยะทางทั้งหมดกว่า 3 กิโลเมตรที่คณะเรียนรู้ได้เดินลัดเลาะไปตามริมลำห้วยเสนง ซึ่งกว่าจะเสร็จก็กินเวลาไปถึงบ่าย 3 โมงกว่า หลังจากนั้นจึงได้มีการสรุปการเรียนรู้ร่วมกันและนำเสนอข้อมูลของแต่ละกลุ่มจึงเสร็จสิ้นกระบวนการ

ด.ช.ประเสริฐ สายแสงจันทร์ นักเรียนชั้นม.1 โรงเรียนปราสาทวิทยาคาร บอกความรู้ที่ศึกษาเรียนรู้ในวันนี้ว่า “ได้เรียนรู้อุปกรณ์หาปลาและการจับปลา ถ้าจะจับปลาตัวใหญ่ๆ ก็ต้องพันแหรอบตัวปลาถึงจะเอาขึ้นมาได้และยังได้เห็นระบบนิเวศลุ่มน้ำห้วยเสนงและรู้จักต้นไม้เพิ่มจึ้นด้วย”

ท้ายที่สุดแล้ว เพียงกิจกรรมครั้งนี้ ไม่สามารถยืนยันได้ถึงความสำเร็จในการอนุรักษ์ลุ่มน้ำห้วยเสนงของชาวบ้านหนองใหญ่ แต่ว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นเปรียบเสมือนคลื่นที่ซัดสาดมาเป็นระลอกๆ ในการกระตุ้นสำนึกของคนในชุมชนให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือที่จะดูแลรักษา ใฝ่ระวังทรัพยากรในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เป็นการสร้างแนวทางการอนุรักษ์ที่ไม่ได้เป็นเพียงการแปะป้ายเขตอนุรักษ์ แต่เป็นการดูแลรักษาด้วยพลังความร่วมมือของคนในชุมชน สถานศึกษา ผู้นำท้องถิ่น และความรู้ที่สั่งสมกันมาจกบรรพบุรุษ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะทำการยกระดับความรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

และส่งต่อไปสู่ลูกหลาน เพื่อที่ว่าอนาคตข้างหน้าของชนรุ่นหลัง จะยังมียุทธศาสตร์พหุวัฒนธรรมชาติที่เอื้อ
ต่อวิถีชีวิตในชุมชนท้องถิ่นให้ได้พึ่งพิงสืบต่อไป

ที่มา : เสียงคนอีสาน : รายงาน

**ศูนย์ข้อมูล กป.อพช. อีสาน 53/1 ช.สระโบราณ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.
สุรินทร์ 3200**

กิจกรรมประชุมทีมวิจัย

ทำความเข้าใจกับชุมชน

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้
ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

สำรวจทรัพยากร

สำรวจทรัพยากร

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรกลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้
ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

วิเคราะห์ข้อมูล

นำเสนอข้อมูลกับชุมชน

สำรวจและจัดทำแหล่งเรียนรู้

จัดกระบวนการแหล่งเรียนรู้

ผู้รู้ให้ข้อมูลแต่ละจุด

การเรียนรู้แต่ละจุดเรียนรู้

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้
ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

จุดนี้เรียนรู้จริง

สรุปและนำเสนอ

นำเสนอผลิตภัณฑ์หลักสูตรกับโรงเรียน

รายงานผลการศึกษา: โครงการศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำห้วยเสนงเพื่อพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้
ของเด็กและเยาวชน บ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

ประวัตินักวิจัยและที่ปรึกษาโครงการ

1.นายพงษ์พันธ์ พรรณวงษ์ หัวหน้าโครงการ

อาจารย์โรงเรียนหนองใหญ่ 122 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท
จังหวัดสุรินทร์

2. นายสมชาย ไกรเพท นักวิจัย

ผู้ใหญ่บ้านหนองใหญ่ 11หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัด
สุรินทร์

3.นายบุญเกื้อน สายแสงจันทร์ นักวิจัย

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนองใหญ่ 135 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่
อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

4.นายชัยวัฒน์ บุญญ์ดี นักวิจัย

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 100 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

5.นายเชื่อน บุญญ์ดี นักวิจัย

กรรมการหมู่บ้าน บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

6.นายอุทา สัชชานนท์ นักวิจัย

กรรมการหมู่บ้าน 126 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

7.นางวันเพ็ญ ประไวย์ นักวิจัย

สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนองใหญ่ 65 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่
อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

- 8.นางงาม คอนสระไพร นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้านและแม่บ้าน 44 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์
- 9.นางเตือนใจ ศรีทองสุข นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้านและแม่บ้าน บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 10.นางประณีต คำลิว นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้านและแม่บ้าน 401 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์
- 11.นายหวั่ง ภูโหมพรม นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 12.นางวิมนต์ จันทรน้อย นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน 204 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 13.นางจิราพร แสนคำภา นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน 118 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 14.นายธีรพล อัดถปรีชญ์เมือง นักวิจัย
นักการภารโรงโรงเรียนบ้านหนองใหญ่ 55 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอ
ปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 15.นายสังวาล สมานทอง นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน 125 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 16.นายสมนึก สัชชานนท์ นักวิจัย
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 67 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

- 17.นายมงคล สุขเกิด นักวิจัย
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านหนองใหญ่ 57หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่
อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 18.นายประนอม นิลปียัง นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 19.นางตุ ร่องน้อยนักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน 92 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 20.นายประมาณ สัตย์สุขยิ่ง นักวิจัย
สารวัตรกำนันตำบลหนองใหญ่ 128 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์
- 21.นายประสิทธิ์ สายรัตน์ นักวิจัย
อาสาสมัครชุมชน 116 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 22.นายบุญเลี้ยง สัชชานนท์ นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 23.นางสาวก สัชชานนท์ นักวิจัย
อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน 25 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์
- 24.นางมะลิวัลย์ ชูโหม นักวิจัย
อาจารย์โรงเรียนบ้านหนองใหญ่ 62 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอปราสาท
จังหวัดสุรินทร์

25.นางโม นิลปียัง นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน 102 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

26.นายมี ศรีจันทร์แจ่ม นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน 121 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

27.นายอุดม นิลปียัง นักวิจัย
กรรมการหมู่บ้าน 203 หมู่ 2 บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

28.นายพอน อายียง นักวิจัย
หมอสมุนไพร บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

29.นายบุญจันทร์ สายรัตน์ นักวิจัย
หมอสมุนไพร บ้านหนองใหญ่ ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์

30.นายเอกรัตน์ สัชชานนท์ นักวิจัย
เยาวชนบ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

31.นายณภัทร เช่นชาย นักวิจัย
เยาวชนบ้านหนองใหญ่ ต.หนองใหญ่ อ.ปราสาท จ.สุรินทร์

ที่ปรึกษาโครงการวิจัยบ้านหนองใหญ่

1.นายศักดิ์ชัย ยอดเยี่ยม ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
ผู้อำนวยการโรงเรียนโคกตะเคียนวิทยา ตำบลโคกตะเคียน อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

2.นายบน ศัตย์สูงยิ่ง ที่ปรึกษาโครงการวิจัย
กำนันตำบลหนองใหญ่ 123 หมู่ 4 บ้านปลัด ตำบลหนองใหญ่ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์